

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Karel Libert

Likvidace dědictví

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D.

Katedra: Občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31. října 2014

„Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.“

V Kladně dne 31. října 2014

.....
Karel Libert

Touto cestou bych rád poděkoval mé vedoucí práce paní docentce JUDr. Aleně Mackové, Ph.D, za cenné rady a připomínky při psaní této diplomové práce, a dále mým rodičům a blízkým za jimi poskytovanou podporu v průběhu celého studia.

OBSAH

1.	Úvod.....	5
2.	Pojem „likvidace pozůstalosti“	9
3.	Vývoj právní úpravy likvidace pozůstalosti	11
4.	Likvidace pozůstalosti - procesní postup	14
4.1.	Předpoklady pro nařízení likvidace pozůstalosti	16
4.2.	Účastníci řízení	21
4.3.	Vypořádání společného jmění manželů.....	25
4.4.	Aktiva a pasiva pozůstalosti	28
4.5.	Seznam majetku likvidační podstaty	33
4.6.	Zpeněžení majetku likvidační podstaty	34
4.7.	Přihlašování pohledávek.....	48
4.8.	Rozvrh výtěžku, vypořádání nákladů, odměna notáře	56
4.9.	Skončení řízení při likvidaci pozůstalosti.....	57
4.10.	Další najevo vyšlý majetek likvidační podstaty	58
5.	Závěr.....	60
	Seznam použitých zkratk	62
	Seznam použité literatury a pramenů.....	63
	Abstrakt.....	68
	Abstract.....	69

1. Úvod

Již po přečtení názvu této diplomové práce pozornému čtenáři neujde, že není zcela v souladu s pojmem používaným v rámci stávající platné právní úpravy, neboť s účinností od 1. ledna 2014 došlo k terminologickému posunu a doposud užívané spojení „likvidace dědictví“ v rámci „řízení o dědictví“ bylo nahrazeno termínem „likvidace pozůstalosti“ v rámci „řízení o pozůstalosti“.¹ Nejde však o žádnou zásadní změnu, neboť účel a smysl tohoto institutu zůstává stále stejný.

S blížícím se koncem roku 2013 a příchodem nového roku 2014 bylo spojeno mnoho očekávání nejen laické, ale zejména odborné právnické veřejnosti, a to v důsledku plánovaného nabytí účinnosti tří stěžejních právních předpisů - občanského zákoníku² (dále také jen „NOZ“), zákona o obchodních korporacích³ a zákona o mezinárodním právu soukromém.⁴ Tato zcela zásadní rekodifikace soukromého práva hmotného si vyžádala změny i v oblasti soukromého práva procesního. Stalo se tak zákonem č. 293/2013 Sb.,⁵ jímž byl novelizován zákon č. 99/1963 Sb.,⁶ občanský soudní řád (dále také jen „OSŘ“), a který přizpůsobil textaci občanského soudního řádu novému znění hmotněprávních předpisů, doplnil jej o nově či staronově se objevivší soukromoprávní instituty, uživatelsky jej zpřehlednil, a to i tím, že celou právní úpravu nesporných řízení, která byla upravena ve zvláštních ustanoveních v části třetí hlavě

¹ Dle ustanovení § 1475 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb. je pozůstalost tvořena celým jměním zůstavitele, tj. v souladu s ustanovením § 495 zákona č. 89/2012 Sb. souhrnem zůstavitelova majetku a jeho dluhů, a to kromě práv a povinností vázaných výlučně na osobu zůstavitele (tzn. subjektivních práv a povinností jako např. právo na bolestné, na satisfakci v penězích, ...), ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci (např. zažalovány u soudu). Dědictvím je nadále myšlena pozůstalost ve vztahu k dědici, tj. k osobě, které náleží dědické právo, přičemž může jít o právo na celek nebo na podíl z pozůstalosti.

² Česko. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 33, s. 1026-1365. Dostupný také z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>>. ISSN 1211-1244.

³ Česko. Zákon č. 90 ze dne 25. ledna 2012 o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 34, s. 1370-1482. Dostupný také z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-90>>. ISSN 1211-1244.

⁴ Česko. Zákon č. 91 ze dne 25. ledna 2012 o mezinárodním právu soukromém. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 35, s. 1490-1515. Dostupný také z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-91>>. ISSN 1211-1244.

⁵ Česko. Zákon č. 293 ze dne 12. září 2013, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2013, částka 112, s. 3257-3282. Dostupný také z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-293>>. ISSN 1211-1244.

⁶ Česko. Zákon č. 99 ze dne 4. prosince 1963 občanský soudní řád. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1963, částka 56, s. 383-428. Dostupný také z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-99>>. ISSN 0322-8037.

páté, zrušil a přesunul do nového zákona. Tím je zákon č. 292/2013 Sb.,⁷ o zvláštních řízeních soudních (dále také jen „ZZŘS“), jakožto lex specialis k občanskému soudnímu řádu. Od 1. ledna 2014 jsou tedy nesporná řízení (tj. i řízení o pozůstalosti) upravena ve svém zvláštním zákoně, přičemž úprava řízení sporných zůstává zakotvena v občanském soudním řádu a subsidiárně se použije na otázky zákonem o zvláštních řízeních soudních zvlášť neupravené.

Byť je nová právní úprava již tři čtvrtě roku účinná, je nezbytné pojednat i o právním režimu účinném do 31. prosince 2013, neboť s ohledem na přechodná ustanovení zákona č. 89/2012 Sb. a zákona č. 293/2013 Sb.⁸ jsou příslušná ustanovení „starého“ občanského zákoníku a taktéž občanského soudního řádu (ve znění před novelou) i nadále relevantní, a to pro dědická řízení zahájená po zůstavitelích, kteří zemřeli před 1. lednem 2014, tj. před nabytím účinnosti nové právní úpravy. Se zřetelem ke zdlouhavosti procesního postupu, kterým likvidace dědictví bezesporu je, budou tato „zrušená“ ustanovení občanského soudního řádu soudními komisaři i nadále po hodnou dobu aplikována.

I proto je text práce koncipován dle právního stavu účinného od 1. ledna 2014, tj. z pohledu likvidace pozůstalosti s tím, že jednotlivé kapitoly jsou doplněny o poznámky z právní úpravy likvidace dědictví účinné do 31. prosince 2013.

Úmrtím člověka, resp. jeho prohlášením za mrtvého, oznámením této události věcně a místně příslušnému soudu a rozhodnutím, jímž okresní soud zahájí řízení o pozůstalosti, začíná práce pro pověřeného notáře, aby jako soudní komisař provedl úkony s tímto řízením spojené a aby ve věci rozhodl.

Smrtí zůstavitele zaniká jeho způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti, zaniká jeho právní osobnost a nastává tak potřeba uspořádat, mimo jiné, i jeho právní poměry. Některá zůstavitelova práva a povinnosti ze zákona zaniknou, některá přejdou na třetí osoby mimo řízení o pozůstalosti a o zbylých bude rozhodováno v rámci pozůstalostního řízení. Dědické právo je spojeno zejména s přechodem majetku zemřelého na dědice, tehdy je možné hovořit o dědickém nástupnictví.

⁷ Česko. Zákon č. 292 ze dne 12. září 2013 o zvláštních řízeních soudních. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2013, částka 112, s. 3186-3256. Dostupný také z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-292>>. ISSN 1211-1244.

⁸ Viz § 3069 NOZ a čl. II odst. 3 zákona č. 293/2013 Sb.

Kromě smrti fyzické osoby, je jedním z důležitých hmotněprávních předpokladů dědění i existence pozůstalosti, tj. majetku, který po sobě zemřelý zanechal (zůstavitel zůstavil). Soud, prostřednictvím soudního komisaře, získává zejména od účastníků samých, ale např. i z katastru nemovitostí, od finančních institucí a jiných subjektů, informace o majetku ve výlučném vlastnictví zůstavitele, ale i o majetku ve společném jmění zůstavitele a pozůstalého manžela. Společné jmění manželů je v pozůstalostním řízení vypořádáno a je rozhodnuto o tom, co z tohoto majetku připadne do dědictví a co náleží pozůstalému manželovi. Případné dluhy, ať již výlučné nebo ty, které vznikly za trvání manželství a jsou tedy součástí společného jmění manželů, nelze samozřejmě opomenout.

Tato práce, jak již název napovídá, je zaměřena na jeden z procesních postupů, ke kterému musí notáři, jako soudní komisaři, v současné době v rámci pozůstalostního řízení přikračovat čím dál častěji. Okamžikem, kdy se k tomuto postupu schyluje, je skutečnost, kdy po vypořádání majetku ve společném jmění zůstavitele a pozůstalého manžela a po provedení soupisu aktiv a pasiv pozůstalosti, soudní komisař zjistí, že pozůstalost je předlužená,⁹ tj. pasiva jsou vyšší než aktiva.

Již zdaleka nejde o tak výjimečný způsob skončení pozůstalostního řízení, jak o likvidaci pozůstalosti (tehdy ještě likvidaci dědictví) psal docent Mikeš v roce 1993. Tehdy o ní uvedl následující: „Vyskytuje se v praxi ještě v menším počtu případů než přenechání předluženého dědictví věřitelům k úhradě dluhů.“¹⁰ Častější výskyt předlužených pozůstalostí však není nikterak potěšující zprávou, a to ani pro účastníky řízení o pozůstalosti, ani pro notáře samotné. Nápad spisů, ze kterých se postupem času stávají i několika set stránková monstra, a které obsahují obsáhlé přihlášky pohledávek zůstavitelových věřitelů, přičemž majetku bývá v takovém spise jen poskrovnu,¹¹ je zcela jistě vyšší, než kdy dříve. Tomuto zvýšení přispěla i nedávná finanční krize, jejíž dopady se stále projevují - ekonomické problémy obchodníků, růst či stagnace

⁹ Dle ustanovení § 472 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále také jen „OZ“) měl stát možnost navrhnout likvidaci i nepředluženého dědictví. O tom však tato práce nepojednává.

¹⁰ MIKEŠ, Jiří. *Dědictví a právo : právní poradce pro každého*. 1. vydání. Praha : nakladatelské družstvo Informatorium, 1993. s. 145. ISBN 80-85427-10-9.

¹¹ Nejde o případy, kdy zůstavitel nezanechal žádný majetek nebo zanechal majetek bez hodnoty nebo pouze nepatrné hodnoty. V takovém případě by bylo dědické řízení zastaveno usnesením dle ustanovení § 153 nebo § 154 ZZŘS, § 175h odst. 1 nebo 2 OSŘ s tím, že případný majetek bez hodnoty či nepatrné hodnoty by byl vydán vypraviteli pohřbu. V tomto případě vypravitel pohřbu neodpovídá za dluhy zůstavitele, neboť není dědicem.

nezaměstnanosti, s čímž souvisí i zadlužováním domácností řadových občanů. Všechny tyto okolnosti, včetně řady dalších, přispívají k nárůstu „insolventních“ zůstavitelů.

V důsledku potřeby urovnat majetkové poměry zemřelého se poměrně výrazně proměňuje povaha pozůstalostního řízení, neboť již nepůjde o běžné rozdělení majetku mezi pozůstalé, ale o snahu uspokojit v co nejvyšší míře zůstavitelovy přihlášené věřitele, a to zpeněžením zanechaného majetku a rozdělením výtěžku zpeněžení. Již z tohoto nástinu je zřejmé, že jde o postup specifický, komplikovanější a doposud méně frekventovaný. Na váze však nabývá každým okamžikem. Až do nedávné doby aktuálnosti tohoto problému neodpovídala míra právní úpravy¹² institutu likvidace dědictví, z čehož pramenily nejednotnost a nejasnost při výkladu právních předpisů, komplikace a obtíže se zdárným provedením likvidace dědictví i pro samotné notáře. S přijetím zákona o zvláštních řízeních soudních došlo ke značnému zbytnění právní úpravy a lze jen doufat, že nárůst počtu paragrafů přispěje k lepší orientaci v této problematice, bude podrobnějším návodem a napomůže ke snazšímu a rychlejšímu skončení řízení, jež v likvidaci pozůstalosti vyústí.

Tato práce je rozdělena do pěti částí. Po stručném úvodu následuje část obsahující vymezení institutu, kterým se práce zabývá. Třetí část je věnována krátkému historickému nástinu vývoje právní úpravy likvidace dědictví v Československé a České republice, a to zejména ve 20. století. Hlavní pasáž této práce, a to část čtvrtá, je věnována samotné právní úpravě likvidace dědictví / pozůstalosti, přičemž kombinuje právní úpravu likvidace dědictví účinnou do 31. prosince 2013, tj. právní úpravu obsaženou zejména v občanském soudním řádu, s úpravou účinnou od 1. ledna 2014, která je obsažena zejména v zákoně o zvláštních řízeních soudních. Poslední pátá část je věnována závěrečnému zhodnocení.

Práce je psána dle právního stavu účinného ke dni 30. září 2014.

¹² Jedním z nesporných řízení je i řízení o pozůstalosti, které je obsaženo v ustanoveních části druhé, hlavy III., § 98 až 288 ZZŘS. Mezi těmito paragrafy je nutno hledat i novou úpravu likvidace pozůstalosti. Jsou jí věnovány ustanovení čtvrtého dílu, § 195 až 280 ZZŘS. I zde je možné pozorovat značný nárůst právní úpravy dané problematiky. Pozůstalostnímu řízení obecně je věnováno celých 190 paragrafů (dosud 31 paragrafů), na likvidaci pozůstalosti připadá 85 paragrafů (dosud 3 paragrafy).

2. Pojem „likvidace pozůstalosti“

Občanský zákoník z roku 1964 pojem likvidace dědictví neobsahoval. Ustanovení § 175t OSŘ stanovovalo, že: „je-li dědictví předloženo a nedojde-li k dohodě podle § 175p, soud na návrh usnesením nařídí likvidaci pozůstalosti; ...“. Zmínku o likvidaci dědictví obsahoval a dodnes obsahuje i exekuční řád.

Nový občanský zákoník taktéž nezná termín likvidace pozůstalosti. Slovní spojení likvidace pozůstalosti se nově objevuje v zákoně o zvláštních řízeních soudních, kde je zároveň v ustanovení § 195 odst. 1 ZZŘS stanoveno, že po splnění zde uvedených předpokladů soud nařídí na návrh k tomu oprávněné osoby nebo, vyžaduje-li to veřejný zájem, i bez návrhu, likvidaci pozůstalosti.

Legální definici tohoto institutu však žádný ze shora uvedených předpisů neobsahoval a ani neobsahuje. Shodně tomu je s komentářovou literaturou i judikaturou. Co to vlastně je ta likvidace pozůstalosti?

Právní slovník¹³ z pera profesora Hendrycha a jeho kolektivu a stejně tak i Lexikon občanského práva¹⁴ autorů Fialy, Hurdíka, Korecké a Telece pod heslem „Likvidace dědictví“ shodně uvádějí, kde je v zákoně upravena, za jakých podmínek k ní dochází, co je jejím důsledkem, atd., čímž vlastně opisují paragrafy občanského soudního řádu, ale pojem jako takový blíže nespecifikují.

Ve snaze vymezit pojem likvidace dědictví bude třeba vycházet z jejího účelu a cíle. „Nařízením likvidace se zásadně mění smysl a účel dědického řízení, neboť zde již nejde o zjištění a deklaraci dědického práva po zůstaviteli, ale o zajištění úhrady pohledávek zůstavitelových věřitelů.“¹⁵ Muzikář uvádí, že: „Jde o postup, který se od běžného dědického řízení výrazně liší a blíží se výkonu rozhodnutí či insolvenčnímu řízení (svým cílem, kterým je především uspokojení věřitelů, použitými prostředky, tj. různými formami zpeněžení majetku i procesními postupy, zejména závěrečným rozvrhem výtěžku).“¹⁶

¹³ HENDRYCH, Dušan; BĚLINA, Miroslav; FIALA, Josef aj. *Právní slovník*. 3. podst. rozš. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 382. ISBN 978-80-7400-059-1.

¹⁴ FIALA, Josef aj. *Lexikon : Občanské právo*. 2. rozš. vyd. Ostrava : Sagit, 2001. s. 90. ISBN 80-7208-237-X.

¹⁵ BÍLEK, Petr; FIALA, Roman; JINDŘICH, Miloslav aj. *Notářský řád a řízení o dědictví : Komentář*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010. s. 905. ISBN 978-80-7400-181-9.

¹⁶ MUZIKÁŘ, Ladislav. Likvidace dědictví. *Ad Notam*. 2010, roč. 16, č. 4, s. 8-16. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2010_4.pdf>.

S přihlédnutím k právní úpravě obsažené v občanském soudním řádu do 31. prosince 2013 by se tedy dalo říci, že likvidace dědictví je právními předpisy upravený procesní postup soudu (soudního komisaře), k němuž dochází, je-li dědictví předloženo a neexistuje-li dohoda o přenechání předloženo dědictví věřitelům, a při němž za stanovených podmínek dochází ke zpeněžení veškerého zůstavitelova majetku a rozvrhu takto získaného výtěžku mezi zůstavitelovy věřitele.¹⁷

Likvidace dědictví byla tedy „až“ druhým možným procesním řešením, jak se vypořádat s předloženým dědictvím.¹⁸ Z dikce ustanovení § 175t odst. 1 OSŘ vyplývá, že dohoda mezi dědici a věřiteli podle ustanovení § 175p OSŘ má před likvidací dědictví přednost, neboť její neexistence je podmínkou pro nařízení likvidace dědictví. Je tomu tak i z toho důvodu, že dohoda podle § 175p OSŘ představuje z pohledu hospodárnosti a procesní ekonomie rychlejší a jednodušší způsob ukončení dědického řízení než likvidace dědictví.¹⁹

Shora uvedený pokus o definování pojmu likvidace dědictví lze vztáhnout i na pojem likvidace pozůstalosti, a to s výjimkou požadavku na neuzavření dohody se zůstavitelovými věřiteli, neboť tato již po novu není vyžadována (není uvedena jako jeden z předpokladů v ustanovení § 195 odst. 1 ZZŘS).

¹⁷ Srovnej MADAR, Zdeněk aj. *Slovník českého práva 1. díl. 3. rozš. a podst. přepr. vyd.* Praha : LINDE Praha, a.s. - Právnické a ekonomické nakladatelství, 2002. s. 642. ISBN 80-7201-377-7.

¹⁸ Odhlédneme-li od toho, že i předložené dědictví může být vypořádáno způsobem uvedeným v § 184 a násl. ZZŘS ve vztahu k ustanovením § 1690 a násl. NOZ; § 175q OSŘ ve vztahu k ustanovení § 481 - 484 OZ.

¹⁹ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi*. 1. vydání. Praha : Nakladatelství Leges, s. r. o., 2011. s. 297-298. ISBN 978-80-87212-79-0.

3. Vývoj právní úpravy likvidace pozůstalosti²⁰

Úprava dědického práva vychází ze zásady, že jak hmotněprávní, tak i procesněprávní vztahy, se řídí právem platným a účinným v době úmrtí zůstavitele, a to v důsledku provázanosti hmotněprávní a procesněprávní úpravy, kdy jedna vychází z druhé a naopak.²¹

Případy, kdy dědické řízení vyústilo v likvidaci dědictví, nebývaly v minulosti tak časté. O tom svědčí i shora citovaná věta z publikace docenta Mikeše. Nicméně právní předpisy, a to zejména právní předpisy procesního charakteru, pamatovaly na možnou nutnost úpravy tohoto postupu i dříve.

Již císařský patent č. 208 z 9. srpna 1854, kterým se zavedl nový zákon o soudním řízení v nesporných právních věcech, tzv. nesporný patent, ve svém ustanovení § 74 odkazoval na konkursní řád, kde byly stanoveny případy, ve kterých má být zahájen konkurs právě z důvodu, že dluhy převyšují pozůstalost. Nesporný patent byl zrušen k 31. prosinci 1950, kdy byl nahrazen zákonem č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), který nabyl účinnosti dne 1. ledna 1951.

Hlava šestá, část druhá občanského soudního řádu byla věnována projednání dědictví a v ustanovení § 322 bylo stanoveno, že soud zastaví projednání dědictví, byla-li nařízena exekuční likvidace dědictví. Ustanovení týkající se likvidace samotné (§ 601 - 605) byly zařazeny až do hlavy čtvrté části třetí, tj. do hlavy věnované ustanovením o exekuci. Podmínky pro nařízení likvidace byly následující. Byla vyžadována předluženost dědictví ke dni úmrtí zůstavitele, nebyly splněny podmínky pro přenechání dědictví zůstavitelovým věřitelům k úhradě jejich pohledávek a nemohlo být ani potvrzeno nabytí dědictví. Exekuční likvidace se prováděla prodejem veškerého majetku dlužníka (zůstavitele), tj. nevztahovalo se na něj omezení ohledně majetku vyloučeného z likvidační podstaty, a rozvrhem výtěžku mezi věřitele. Pravomocným zrušením likvidace zanikly proti dědicům neuspokojené nároky věřitelů.

Dne 1. dubna 1964 nabyly účinnosti dva zákony, a to zákon č. 95/1963 Sb., o státním notářství a o řízení před státním notářstvím (notářský řád), a zákon č. 99/1963

²⁰ K této kapitole viz BÍLEK, Petr; ŠEŠINA, Martin. *Dědické právo v předpisech let 1925-2001 : Zákony s poznámkami*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2001. s. 245-417. ISBN 80-7179-590-9.

²¹ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi*. 1. vydání. Praha : Nakladatelství Leges, s. r. o., 2011. s. 332. ISBN 978-80-87212-79-0.

Sb., občanský soudní řád, které společně nahradily dosavadní občanský soudní řád, tj. zákon č. 142/1950 Sb. Část čtvrtá, hlava první notářského řádu s názvem řízení o dědictví obsahovala i několik ustanovení o likvidaci dědictví (§ 43 - 45), přičemž základní podmínky pro nařízení likvidace dědictví zůstaly zachovány - předluženost dědictví a neexistence dohody účastníků s věřiteli na přenechání majetku z dědictví na úhradu jejich pohledávek (§ 43). Likvidaci dědictví provádělo státní notářství prodejem všech zůstavitelových věcí podle ustanovení o prodeji věcí při výkonu rozhodnutí a výtěžek byl rozvržen mezi zůstavitelovy věřitele. I zde pravomocným skončením likvidace zanikly proti dědicům neuspokojené pohledávky věřitelů.

S účinností od 1. dubna 1964 se ustanovení o likvidaci dědictví promítnuly i do zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, a to konkrétně do § 471 odst. 2, který obsahoval odkaz na ustanovení notářského řádu o likvidaci dědictví, a do § 472 odst. 2, který upravoval likvidaci i nepředluženého dědictví na návrh státu, jestliže věřitel odmítl převzít věc z dědictví na úhradu své pohledávky.

K 1. lednu 1993 byla zákonem č. 263/1992 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád, zrušena státní notářství, výkonem dědického řízení byly opětovně pověřeny soudy a nově byl zaveden institut soudního komisaře. Právní úprava likvidace dědictví byla vložena do zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, a to do části třetí, hlavy páté, do ustanovení § 175t - 175v. Na úpravu likvidace v občanském soudním řádu bude odkazováno v části 4.

V souvislosti s rekodifikací soukromého práva, tedy v souvislosti s přijetím nového občanského zákoníku a řady doprovodných právních předpisů, účinnými od 1. ledna 2014, musela být upravena i řada předpisů navazujících na nový občanský zákoník. Dědické řízení, jako jedno z řízení nesporných, které bylo doposud upraveno v občanském soudním řádu, je nyní obsaženo v novém zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, neboť bylo, stejně jako ostatní nesporná řízení, zákonem č. 293/2013 Sb. z občanského soudního řádu odstraněno. Došlo zde i ke změně terminologické, neboť již nejde o řízení o dědictví, ale o řízení o pozůstalosti. Občanský soudní řád nadále obsahuje ustanovení o řízení sporném a je ve vztahu subsidiarity k zákonu o zvláštních řízeních soudních.

Řízení o pozůstalosti je obsaženo v ustanoveních části II., hlavy III. (§ 98 - 288), likvidace pozůstalosti je pak upravena v § 195 až 280. O úpravě likvidace pozůstalosti v zákoně o zvláštních řízeních soudních je pojednáno v následující části.

4. Likvidace pozůstalosti - procesní postup

Zahájení řízení o pozůstalosti, i když následně vyústí v postup přes likvidaci, bude stejné, jako vždy. Soud vydá usnesení dle § 138 odst. 2 ZZŘS, kterým je řízení zahájeno a pověří notáře dle § 100 odst. 1 ZZŘS, aby jako soudní komisař provedl úkony v řízení o pozůstalosti.²²

V počáteční fázi má před sebou notář spis, který většinou obsahuje jen shora uvedené usnesení o zahájení pozůstalostního řízení, pověření notáře a úmrtní list. Následující kroky jsou již na notáři samém. Z údajů v úmrtním listu je možno vyčíst jméno pozůstalého manžela, zemřel-li zůstavitel jako ženatý, resp. vdaná, popř. je v poznámce úmrtního listu uvedeno jméno a adresa vypravitele pohřbu. Pozůstalý manžel, popř. vypravitel pohřbu, bude zpravidla osobou předvolanou k prvnímu jednání ve věci, tedy k jednání, při kterém bude sepsán protokol o předběžném šetření.

Ještě před jednáním notář zjistí v evidencích vedených Notářskou komorou ČR (§ 75 a násl. vyhlášky Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy - dále také jen „JŘOKS“), kterými jsou Evidence právních jednání pro případ smrti²³ (dosud Centrální evidence závětí - CEZ) a Evidence listin o manželském majetkovém režimu²⁴ (dosud Centrální evidence manželských smluv - CEMS), zda byla či nebyla sepsána dědická smlouva, závět', dovětek, prohlášení o vydědění, prohlášení o tom, že dědic, jemuž svědčí zákonná dědická posloupnost, pozůstalosti nenabude, listiny o přikázání započtení na dědický podíl, není-li takové přikázání obsaženo v závěti, smlouvy o zřeknutí se dědického práva nebo listina, již zůstavitel povolal správce pozůstalosti či vykonavatele závěti, resp. listiny o zrušení těchto právních jednání, zda byla sepsána smlouva o manželském majetkovém režimu, dohoda o změně smlouveného režimu a smlouva o změně manželského majetkového režimu založeného rozhodnutím soudu (§ 716 a násl. NOZ).

²² Srovnej ustanovení § 175a odst. 2 OSŘ ve spojení s ustanovením § 38 odst. 1 OSŘ. Od této chvíle byly úkony soudního komisaře považovány za úkony soudu (§ 38 odst. 3 OSŘ).

²³ Viz ustanovení § 35b notářského řádu. Dále též předpis o Evidenci právních jednání pro případ smrti přijatý sněmem Notářské komory České republiky podle § 37 odst. 3 písm. q) zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, k němuž udělilo souhlas Ministerstvo spravedlnosti České republiky podle § 37 odst. 4 tohoto zákona.

²⁴ Viz ustanovení § 35d notářského řádu. Dále též předpis o Evidenci listin o manželském majetkovém režimu přijatý sněmem Notářské komory České republiky podle § 37 odst. 3 písm. r) zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, k němuž udělilo souhlas Ministerstvo spravedlnosti České republiky podle § 37 odst. 4 tohoto zákona.

Obě shora uvedené evidence jsou vedeny v elektronické podobě a nejsou veřejně přístupné.

Další evidencí, tentokrát veřejně přístupnou a též elektronicky vedenou, ze které může notář ještě před prvním jednáním ve věci zjistit potřebné informace, je katastr nemovitostí České republiky.²⁵ Z tohoto informačního systému lze zjistit zůstavitelova věcná práva k nemovitým věcem na území ČR.

Při prvním jednání, o jehož průběhu bude sepsán protokol o předběžném šetření (§ 81 a násl. JŘOKS), si notář dle ustanovení § 139 a násl. ZZŘS zejména opatřuje údaje potřebné pro zjištění dědiců a pro zjištění zůstavitelova majetku a jeho dluhů. Po zahájení je povinností poučit účastníka řízení dle ustanovení § 15a OSŘ o možnosti podat tzv. námitku podjatosti vůči pracovníkům notářské kanceláře, kteří mohou v dané věci činit jednotlivé úkony. V rámci předběžného šetření je tedy potřeba zjistit, zda v době úmrtí zůstavitele trvalo jeho společné jmění s pozůstalým manželem, údaje o možných dědicích zůstavitele, tedy o osobách přicházejících v úvahu v I. - VI. dědické třídě (§ 1635 - 1640 NOZ), údaje o existenci závěti, nebyla-li evidována v Evidenci právních jednání pro případ smrti, a tím údaje o případných závětních dědicích. Z oblasti majetkové notář ví o případných věcných právech k nemovitým věcem, které musí být pro účely pozůstalostního řízení oceněny a musí být stanovena jejich obvyklá (tržní) hodnota, dále je třeba zjistit existenci různých bankovních produktů (účty, vkladní knížky, ...), pojistných smluv, cenných papírů (evidenci zaknihovaných cenných papírů vydaných v České republice vede Centrální depozitář cenných papírů), motorových vozidel, jiných movitých věcí, podnikatelských aktivit zůstavitele, jeho pohledávek, atd. Za tímto účelem činí soudní komisař výzvy dle ustanovení § 88 odst. 1 JŘOKS.

V neposlední řadě je třeba zjistit existenci zůstavitelových dluhů. Praxe je taková, že zůstavitelovi věřitelé jsou dobře informováni o úmrtí dlužníka a své pohledávky v rámci pozůstalostního řízení automaticky přihlašují.

Na základě údajů získaných při předběžném šetření notář obešle příslušné instituce s žádostí, aby mu sdělily své závazky vůči zůstaviteli, resp. své pohledávky za zůstavitelem, a to ke dni jeho úmrtí. A právě v tomto okamžiku, kdy se soudnímu

²⁵ Česko. Zákon č. 256 ze dne 8. srpna 2013 o katastru nemovitostí (katastrální zákon). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2013, částka 99, s. 2674-2693. Dostupný také z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-256>>. ISSN 1211-1244.

komisaři vracejí sdělení od dotázaných institucí, začíná být jasno o tom, zda dědictví bude nebo nebude předlužené, tedy informace zásadního významu pro další postup v pozůstalostním řízení.

4.1. Předpoklady pro nařízení likvidace pozůstalosti

Nařídít likvidaci pozůstalosti lze dvojím způsobem, a to na návrh k tomu legitimované osoby nebo bez takového návrhu, vyžaduje-li to veřejný zájem. Oprávněnými k podání návrhu jsou dědic, kterému svědčí výhrada soupisu, tj. takový dědic, který uplatnil právo výhrady soupisu pozůstalosti, a který by tedy hradil dluhy zůstavitele jen do výše ceny nabytého dědictví (§ 175 odst. 2 ZZŘS, § 1706 NOZ); stát, resp. za něj Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, a to tehdy má-li státu připadnout pozůstalost jako odúmrt' (§ 1634 NOZ), tj. tehdy, nedědí-li žádný dědic ani podle dědické smlouvy nebo závěti, ani podle zákonné dědické posloupnosti. Na stát se pak hledí, jako by byl zákonným dědicem. S ohledem na rozšíření počtu dědických tříd v rámci zákonné posloupnosti (§ 1635 – 1640 NOZ) bude tento případ spíše ojedinělý. Návrh na nařízení likvidace pozůstalosti může podat i věřitel, který prokázal svou pohledávku, již odpovídá dluh patřící do pasiv likvidační podstaty (§ 238 ZZŘS).

O tom, zda bude likvidace pozůstalosti nařízena na základě návrhu některé z legitimovaných osob nebo zda ji nařídí soud bez návrhu pouze na základě svého uvážení, rozhodne přístup osob oprávněných návrh podat.

Ať už má být likvidace nařízena na návrh nebo bez návrhu, musí být splněny níže uvedené podmínky. Soud usnesením nařídí, tzn. má povinnost nařídít, likvidaci pozůstalosti na návrh shora uvedených osob, a to za současného (kumulativního) naplnění těchto předpokladů [§ 195 odst. 1 písm. a) až d) ZZŘS]:

- a) nejsou splněny předpoklady pro zastavení řízení o pozůstalosti dle ustanovení § 153 nebo 154 ZZŘS, tj. pro zastavení řízení z důvodu, že zůstavitel nezanechal žádný majetek, nebo zanechal majetek bez hodnoty či majetek nepatrné hodnoty - obvyklá cena majetku, kterou lze ještě označit za nepatrnou, je proměnlivá v čase a místě a nelze ji proto jednoznačně stanovit. S ohledem na ekonomický rozvoj společnosti je však možné vyzorovat, že se tato hranice spíše zvyšuje. Při rozhodování je nutné přihlídnout k nákladům za pohřeb zůstavitele, které vypravitel vynaložil, a kterému by vydaný majetek měl tyto náklady určitým

způsobem vykompenzovat. Konečné posouzení, zda zůstavitel zanechal majetek nepatrné hodnoty, je však vždy na soudním komisaři;

- b) bylo provedeno vypořádání majetku patřícího do společného jmění zůstavitele a jeho manžela, zaniklo-li manželství zůstavitele jeho smrtí (§ 162 ZZŘS) – k vypořádání společného jmění manželů a potřebě odlišit, kdy je předlužené společné jmění a kdy je předložena pozůstalost viz kapitolu 4.3.;
- c) bylo stanoveno předložení majetku zůstavitele (§ 180 ZZŘS) – nelze naříditi likvidaci nepředložené pozůstalosti (na rozdíl od předchozí právní úpravy, kdy stát mohl podat návrh na likvidaci i nepředložného dědictví)²⁶;
Na tomto místě je vhodné zmínit, že ne každé pozůstalostní řízení, ve kterém vyjde najevo, že je pozůstalost předložena, musí nutně vyústit v likvidaci pozůstalosti. Dědici, kteří dědictví přijmou, nemusí podat návrh na likvidaci pozůstalosti z důvodu, že chtějí rodinný majetek, byť je předložný, zachovat a jsou srozuměni s tím, že budou hradit pasiva pozůstalosti dle ustanovení § 1701 a násl. NOZ, tj. v plném rozsahu (§ 1704 NOZ), ale spíše do výše ceny nabytého dědictví (§ 1706 NOZ), neboť bude nanejvýš vhodné, aby dědici uplatnili výhradu soupisu (§ 1674 a násl. NOZ, § 175 ZZŘS). Pohledávky věřitelů je nutné uspokojit v souladu s ustanovením § 1713 NOZ, § 269 a násl. ZZŘS, tj. dle zásad, jako kdyby šlo o rozvrh výtěžku zpeněžení.²⁷
- d) dosud nebylo pravomocně rozhodnuto o dědictví (§ 184 – 187 ZZŘS) – neboť právní mocí rozhodnutí (usnesení) o dědictví je řízení o pozůstalosti skončeno.

Pro postup dle ustanovení § 175t odst. 1 OSŘ bylo zapotřebí splnění dvou obligatorních podmínek. První bylo předložení dědictví, tedy stav, kdy pasiva dědictví převyšují jeho aktiva. Druhou obligatorní podmínkou bylo neuzavření dohody podle ustanovení § 175p OSŘ. Byly-li obě tyto podmínky splněny, soud na návrh usnesením

²⁶ V odstavci prvním § 175t OSŘ bylo také stanoveno, že stejně soud postupuje i v případě, jestliže stát navrhl likvidaci dědictví proto, že věřitel odmítl přijmout na úhradu své pohledávky věc z dědictví. Jde o situaci, kdy dle ustanovení § 462 OZ případně dědictví státu, neboť jej nenabyl žádný závětní ani žádný zákonný dědic. Zvláštností tohoto postupu je možnost naříditi likvidaci i u dědictví nepředložného (§ 472 odst. 2 OZ).

K této problematice viz též rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. května 2001, sp. zn. 21 Cdo 2143/2000, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod Rc 13/2003.

²⁷ Dosud ustanovení § 470 OZ ve vztahu k ustanovení § 175v odst. 2 OSŘ.

nařídil (byl povinen nařídít) likvidaci dědictví. Návrh však nebyl nutností, neboť o likvidaci dědictví mohl soud rozhodnout i bez návrhu.

Ustanovení § 175t odst. 1 OSŘ rozlišovalo tři možné způsoby, jak soud mohl v konkrétním případě rozhodnout. Za splnění podmínek uvedených v první větě, tj. je-li dědictví předloženo a nedojde-li k dohodě podle § 175p OSŘ, soud na návrh usnesením nařídí likvidaci dědictví, tj. soud je povinen návrhu na nařízení likvidace dědictví vyhovět. Shodně musí soud postupovat, podá-li návrh na nařízení likvidace dědictví stát, kterému má připadnout dědictví podle § 462 OZ, z toho důvodu, že věřitel odmítl přijmout věc z dědictví na úhradu své pohledávky. V těchto dvou případech soud neposuzuje přiměřenost či vhodnost takového postupu, ale je povinen řídit se návrhem oprávněné osoby.

Ve třetím případě, kdy žádná z oprávněných osob nenavrhne likvidaci dědictví, soud sám posoudí, zda je v konkrétní věci, s přihlédnutím ke všem okolnostem, vhodné nařídít likvidaci dědictví. Musí být samozřejmě splněny základní podmínky pro nařízení likvidace.

Na první pohled by se mohlo zdát, že nově je podmínek pro nařízení likvidace pozůstalosti více než dosud. Toto zdání však klame, neboť ustanovení § 195 odst. 1 ZZŘS jen výslovně uvádí předpoklady, které byly dosud implicitně vyžadovány, aniž by byly jako podmínky někde uvedeny. Tzn. bylo-li dědické řízení zastaveno v souladu s ustanovením § 175h odst. 1 nebo odst. 2 OSŘ, nemohla být nařízena likvidace dědictví [podmínka uvedená shora pod písm. a)]; před nařízením likvidace dědictví muselo být vypořádáno společné jmění zůstavitele a pozůstalého manžela v souladu s ustanovením § 175i OSŘ [podmínka uvedená shora pod písm. b)]; byla stanovena výše předložení dědictví v souladu s ustanovením § 175o OSŘ [podmínka uvedená shora pod písm. c)] a po právní moci usnesení o nařízení likvidace dědictví ani nemohlo být postupováno dle ustanovení § 175p až § 175s OSŘ (§ 175t odst. 3 OSŘ) [podmínka uvedená shora pod písm. d)].

Naopak lze vyzorovat, že oproti podmínkám obsaženým v ustanovení § 175t OSŘ, zákon o zvláštních řízeních soudních již nevyžaduje k nařízení likvidace skutečnost, že nedošlo k dohodě dědiců s věřiteli o přenechání předloženo dědictví k úhradě dluhů.

Dohoda dědiců s věřiteli podle ustanovení § 175p OSŘ byla procesním odrazem úpravy obsažené v ustanoveních § 471 odst. 1 a § 472 odst. 1 OZ, která měla, nejen z důvodu procesní ekonomie, přednost před postupem dle ustanovení § 175t OSŘ. Neexistence nebo neschválení této dohody bylo vedle předlužení dědictví podmínkou pro nařízení likvidace dědictví.

Při uzavírání dohody byli věřitelé účastníky řízení (§ 175b OSŘ). Bylo však na dědicích, se kterými věřiteli o uzavření dohody jednali. Mělo jít o ty věřitele, jejichž pohledávky byly prokázány, a kteří měli nárok alespoň na poměrné uspokojení svých pohledávek, pokud by došlo k rozvrhu výtěžku dosaženého zpeněžením majetku zůstavitele dle ustanovení § 175v OSŘ. S ostatními věřiteli nebylo nutné jednat, byť byly jejich pohledávky prokázány a zařazeny do pasiv dědictví.²⁸

Dohoda musela být dostatečně určitá, u každého věřitele muselo být jednotlivě uvedeno, který majetek z dědictví nabyt, ať už výlučně nebo do spoluvlastnictví. Nebylo vyloučeno, aby věřitel nabyt majetek v hodnotě vyšší, než činila jeho pohledávka, vyplatil-li poměrnou část věřitelům ostatním. Neodporovala-li dohoda zákonu a dobrým mravům, soud ji usnesením schválil. Usnesení se dle § 175a odst. 3 OSŘ doručovalo do vlastních rukou všem účastníkům řízení, tj. dědicům, resp. státu, a věřitelům. Odvolání bylo přípustné. Nabytím právní moci usnesení o schválení dohody bylo dědické řízení skončeno.

Nebyla-li by uzavřená dohoda soudem schválena, pak z druhé věty, části za středníkem, ustanovení § 175p odst. 1 OSŘ vyplývá, že v tomto případě řízení pokračuje po právní moci rozhodnutí, kterým dohoda nebyla schválena.

Jde o praktický posun v právní úpravě, neboť nezřídka se stávalo, že věřitelé neměli zájem na převzetí jakýchkoliv, zejména však movitých věcí (vyjma peněz), a sami preferovali nařízení likvidace dědictví.

Usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti může obsahovat též usnesení uvedená shora pod písmeny b) a c). Je však třeba uvážit následky možného napadení usnesení odvoláním, které je možné podat proti všem třem uvedeným usnesením. Odvolací soud by mohl, např. z důvodu tvrzeného neúplného zjištění skutkového stavu, zrušit všechny tři výroky takového usnesení z důvodu jejich vzájemné závislosti [§ 212 písm. a) OSŘ].

²⁸ BÍLEK, Petr; FIALA, Roman; JINDŘICH, Miloslav aj. *Notářský řád a řízení o dědictví : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2010. s. 877-881. ISBN 978-80-7400-181-9.

Je tedy vhodné doporučit, aby jednotlivá usnesení byla vydávána odděleně, a aby bylo vždy vyčkáno jejich právní moci.

Usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti²⁹ obsahuje výzvu zůstavitelovým věřitelům, aby u soudu, který usnesení vydal, ve lhůtě ne kratší než 3 měsíce od právní moci usnesení přihlásili své pohledávky za zůstavitelem. Jedná se o tzv. konvokaci věřitelů, o jejich svolání (též § 174 ZZŘS), jehož cílem je postavit na jisto okruh zůstavitelových věřitelů a výši jeho dluhů. Za tím účelem je stanoveno, že nepřihlášené pohledávky za zůstavitelem zanikají (§ 277 ZZŘS in fine). O tom musí být věřitelé poučeni. S ohledem na předem neznámý okruh věřitelů a jejich počet, se usnesení o nařízení likvidace v den svého vydání vyvěšuje na úřední desce soudu. V odůvodněných případech může být též zveřejněno prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků.

„Nařízením likvidace se zásadně mění smysl a účel dědického řízení, neboť zde již nejde o zjištění a deklaraci dědického práva po zůstaviteli, ale o zajištění úhrady pohledávek zůstavitelových věřitelů.“³⁰ Cílem likvidace pozůstalosti je v co největším rozsahu uspokojit zůstavitelovy věřitele, a to z výtěžku zpeněžení majetku patřícího do likvidační podstaty. Za tím účelem má likvidace pozůstalosti „přednost“ před jinými řízeními. Je stanoveno, že po vyvěšení usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti na úřední desce soudu nelze nařídit a provést výkon rozhodnutí nebo exekuci, která by postihovala majetek náležející do likvidační podstaty. Tímto okamžikem též přechází správa pozůstalosti na notáře, soudního komisaře. Již nařízený výkon rozhodnutí nebo exekuce se právní mocí usnesení o nařízení likvidace zastavují. Zastavena budou i jiná řízení, s výjimkou těch, jejichž výsledkem by mohlo být vyjasnění rozsahu majetku likvidační podstaty, a to jak na straně aktiv, tak i na straně pasiv. Právní úprava směřuje k zachování co nejvíce zůstavitelova majetku v likvidační podstatě.

Pravomocným nařízením likvidace pozůstalosti zanikají dědická práva zůstavitelových dědiců (vč. práva státu na odúmrť) – nařízením likvidace pozůstalosti ztrácí pozůstalostní řízení svůj původní smysl, tj. zjistit okruh dědiců, zjistit zůstavitelův

²⁹ Soud likvidaci dědictví nařídí usnesením dle ustanovení § 175t odst. 2 OSŘ, ve kterém vyzve věřitele, aby mu oznámili své pohledávky ve stanovené lhůtě a upozorní je, že pohledávky, které nebudou při likvidaci uspokojeny, zaniknou. Usnesení se doručuje do vlastních rukou všem účastníkům dle ustanovení § 175a odst. 3 OSŘ, tj. všem dědicům, kteří dědictví neodmítli, popř. státu, a všem známým věřitelům. Usnesení se též vyvěsí na úřední desce soudu.

³⁰ BÍLEK, Petr; FIALA, Roman; JINDŘICH, Miloslav aj. *Notářský řád a řízení o dědictví : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2010. s. 903-906. ISBN 978-80-7400-181-9.

majetek a rozhodnout o dědictví; nařízením likvidace pozůstalosti se celá věc přibližuje řízení insolvenčnímu, kde je stěžejním prvkem poměrné uspokojení zůstavitelových věřitelů – původní smysl pozůstalostního řízení se znovu objeví, zůstane-li po skončení likvidace likvidační přebytek. Zanikají odkazy zřízené zůstavitelem, práva na povinný díl, práva některých osob na zaopatření a další práva. K dalším účinkům právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti viz § 200 a 201 ZZŘS.

4.2. Účastníci řízení

Účastenství v řízení o pozůstalosti je upraveno v ustanoveních § 110 až § 116 ZZŘS. Typicky budou účastníky řízení ti, o nichž lze mít důvodně za to, že jsou zůstavitelovými dědici (zpravidla půjde o nepominutelné dědice - není-li tomu tak, pak jsou nepominutelní dědici účastníky v souladu s ustanovením § 113 ZZŘS); není-li zde takových osob a má-li dědictví případnou státu jako odúmrt' a hledí-li se na stát, jako by byl zákonným dědic, je účastníkem pouze stát. Je-li v rámci pozůstalostního řízení vypořádáváno společné jmění manželů, které zaniklo smrtí jednoho z manželů (§ 162 ZZŘS), je účastníkem též zůstavitelův manžel.

Účastenství v řízení o dědictví až doposud upravoval § 175b OSŘ. Ten také stanovoval, že účastníky řízení jsou ti, o nichž lze mít důvodně za to, že jsou zůstavitelovými dědici, a není-li takových osob, stát. Toto možné složení zůstávalo zachováno i při likvidaci dědictví a bylo tedy povinností soudu (soudního komisaře) s těmito účastníky jednat a zasílat jim rozhodnutí.

Často se však v praxi stávalo a stává, že v úvahu přicházející dědici se zaleknou skutečností, že je pozůstalost předlužena, a dědictví z opatrnosti odmítnou (což jim asi nelze mít za zlé). V důsledku toho však dochází ke značným průtahům v řízení, neboť soudní komisař musí dohledat dědice z dalších dědických tříd, kteří se zpravidla zachovají stejně jako jejich příbuzní, a tak dojde k vyčerpání osob dědiců přicházejících v úvahu v I. až VI. dědické třídě, načež do řízení vstoupí Česká republika.

Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, jako organizační složka státu, vznikl ke dni 1. července 2002 a zastupuje Českou republiku v řízeních před soudy, rozhodci nebo stálými rozhodčími soudy, správními úřady a jinými orgány

ve věcech týkajících se majetku státu.³¹ Podmínky hospodaření s majetkem státu, vystupování státu v právních vztazích, jakož i postavení, zřizování a zánik organizačních složek státu upravuje zvláštní zákon.³²

Specifické postavení v řízení měli a mají zůstavitelovi věřitelé.³³ Ti se totiž stávají účastníky řízení jen v zákonem vyjmenovaných případech a jen na jeho určitou část. V řízení o pozůstalosti je zůstavitelův věřitel účastníkem (§ 112 ZZŘS), jde-li v něm o odloučení pozůstalosti (§ 1709 a § 1710 NOZ, § 152 ZZŘS), které navrhl, nebo o soupis pozůstalosti (§ 1684 a násl. NOZ, § 177 ZZŘS), který navrhl. Jde o instituty, které by měly věřitele ochránit před předluženým dědicem, neboť nedojde ke splnutí pozůstalosti s majetkem zůstavitelova dědice a pohledávka zůstavitelova věřitele bude uhrazena z pozůstalostního majetku.

Z pohledu věřitelů je shora uvedený okruh případů, kdy se stávají účastníky řízení, ještě rozšířen, a to tehdy, byla-li nařízena likvidace pozůstalosti, neboť věřitelé, kteří se přihlásili nebo kteří mají právo na uspokojení své pohledávky, i když ji nepřihlásili, jsou účastníky při likvidaci pozůstalosti (§ 117 ZZŘS).

Pozůstalostní řízení se do fáze likvidace pozůstalosti dostává v okamžiku, kdy soud vydá usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti. A právě od nařízení likvidace pozůstalosti je možné zůstavitelovy věřitele považovat za účastníky řízení. O které věřitele jde?

Soudnímu komisaři budou známi ti věřitelé, kteří kdykoliv během pozůstalostního řízení přihlásili své pohledávky do pasiv pozůstalosti (§ 171 odst. 2, § 173, § 180 ZZŘS, dosud § 175m a 175o OSŘ) a věřitelé, kteří reagovali na výzvu dle ustanovení § 174 ZZŘS (dosud § 175n OSŘ, tzv. konvokace věřitelů). Dle úpravy obsažené v občanském soudním řádu mohlo jít popř. i o věřitele, se kterými byla snaha uzavřít dohodu o přenechání předluženého dědictví dle ustanovení § 175p odst. 1 OSŘ. Těmto věřitelům muselo být usnesení o nařízení likvidace doručeno, a to do vlastních

³¹ Česko. Zákon č. 201 ze dne 2. května 2002 o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových. In Sběrka zákonů České republiky. 2002, částka 82, s. 4842-4849. Dostupný také z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-201>>. ISSN 1211-1244.

³² Česko. Zákon č. 219 ze dne 27. června 2000 o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích. In Sběrka zákonů České republiky. 2000, částka 65, s. 3129-3146. Dostupný také z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-219>>. ISSN 1211-1244.

³³ Dle ustanovení § 175b OSŘ byli zůstavitelovi věřitelé účastníky řízení v těchto případech: uzavření dohody dědiců s věřiteli o přenechání předluženého dědictví k úhradě zůstavitelových dluhů dle § 175p odst. 1 OSŘ, vypořádání pohledávky daného věřitele a likvidace dědictví.

rukou (§ 175a odst. 3 OSŘ).³⁴ Ustanovení § 196 odst. 4 ZZŘS preferuje vyvěšení na úřední desce soudu, u něhož pozůstalostní řízení probíhá, a v odůvodněných případech též zveřejnění prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků.³⁵

Soudu dosud neznámí věřitelé se účastníky řízení stanou ve chvíli, kdy soudu oznámí své pohledávky na základě výzvy, která je obsažena v usnesení o nařízení likvidace [§ 196 odst. 2 písm. a) ZZŘS, dosud § 175t odst. 2 OSŘ]. Věřitelům je k tomu poskytnuta lhůta (jde o lhůtu soudcovskou) a jsou též upozorněni na skutečnost, že pohledávky, které nebudou při likvidaci uspokojeny, zaniknou [§ 196 odst. 2 písm. b) ve spojení s § 277 ZZŘS]. Toto usnesení se uveřejňuje v souladu s ustanovením § 196 odst. 4 ZZŘS.

Jestliže z pohledu věřitelů je nařízení likvidace rozšířením počtu případů, kdy jsou účastníky řízení, pak z pohledu „standardních“ účastníků řízení, kterými jsou zejm. dědici, pozůstalý manžel, popř. též vypravitel pohřbu či stát, jde o omezení účastenství, neboť jim dnem právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti zaniká účast na řízení o likvidaci pozůstalosti (§ 117 odst. 2 ZZŘS). Nově má tedy např. dědic pouze iniciační roli, je oprávněn navrhnout likvidaci pozůstalosti, avšak právní mocí usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti jeho účast zanikne. Tyto osoby ztrácí nadále možnost zasahovat do řízení, nemohou např. popírat pohledávky zůstavitelových věřitelů, čímž je zasaženo do jejich práva na vydání případného likvidačního přebytku (§ 275 ZZŘS), který by mohl být vyšší, podařilo-li by se jim např. úspěšně namítnout promlčení věřitelem přihlášené pohledávky. Z pohledu praxe je však nutno konstatovat, že pokud dědic vůbec zůstal účastníkem řízení, tj. že radši z opatrnosti neodmítl dědictví, nebyla jeho aktivita nikterak vysoká, jednání, při kterém mělo dojít k přezkoumání pohledávek se neúčastnil a v ústraní vyčkával skončení řízení.

K podání návrhu na likvidaci pozůstalosti jsou legitimováni téměř všichni shora uvedení účastníci, tj. všichni zůstavitelovi dědici, resp. stát, a zůstavitelovi věřitelé, ale pouze ti věřitelé, jejichž pohledávka, které odpovídá dluh patřící do pasiv likvidační podstaty, byla prokázána (§ 268 ZZŘS).³⁶ Avšak věřitelé, kteří se stanou účastníky

³⁴ MUZIKÁŘ, Ladislav. Likvidace dědictví. *Ad Notam*. 2010, roč. 16, č. 4, s. 8-16. Dostupný také z WWW: <http://www.nkr.cz/doc/adnotam/2010_4.pdf>.

³⁵ V ustanovení § 126 ZZŘS o doručování není usnesení dle ustanovení § 196 ZZŘS výslovně uvedeno. Doručení do vlastních rukou by musel soudní komisař nařídit dle § 126 odst. 1 písm. f) ZZŘS.

³⁶ Dosud byli oprávněni též věřitelé, se kterými bylo neúspěšně jednáno o dohodě dle § 175p OSŘ, neboť ti jsou v danou chvíli účastníky řízení (§ 175b OSŘ).

řízení až přihlášením své pohledávky na základě výzvy v usnesení soudu dle § 196 odst. 2 písm. a) ZZŘS (dosud § 175t odst. 2 OSŘ), nejsou před nařízením likvidace účastníky řízení, a proto nemohou ani podat návrh na nařízení likvidace.³⁷

Likvidační správce

Dalším účastníkem řízení, kterého zákon o zvláštních řízeních soudních uvádí v ustanovení § 117 odst. 1 ZZŘS, je likvidační správce.

Institut likvidačního správce je v českém právním řádu nově zakotven s účinností od 1. ledna 2014.

Jde o osobu, která je zapsána v seznamu insolvenčních správců vedeném Ministerstvem spravedlnosti, tudíž o profesionála, který má požadované vzdělání, potřebnou praxi ve svém oboru a splňuje řadu dalších podmínek zákonem stanovených.³⁸ Při výkonu funkce je likvidační správce povinen postupovat s odbornou péčí. Z titulu své odbornosti odpovídá likvidační správce za škodu nebo za jinou újmu na majetku, kterou při výkonu své funkce způsobí. Nevykonává-li likvidační správce řádně svoji funkci, soud jej odvolá.

Likvidační správce jedná při výkonu funkce svým jménem na účet pozůstalosti. Z jeho jednání musí být zřejmé, kterého zůstavitele se týká jím spravovaná likvidační podstata. Likvidačnímu správci přísluší při správě majetku patřícího do likvidační podstaty všechna práva a povinnosti, která občanský zákoník jinak svěřuje správci majetku při plné správě cizího majetku (§ 226 ZZŘS, § 1409 a § 1410 NOZ).

Likvidační správce nebude figurovat v každém řízení, jenž dospěje do fáze likvidace pozůstalosti, právě naopak bude fakultativně soudem jmenován jen v těch nejnaléhavějších a nejsložitějších případech, kdy si to vyžádá potřeba správy, zpeněžování majetku patřícího do likvidační podstaty anebo spory o pasiva likvidační podstaty. V jednoduchých případech, kdy nebude likvidační správce jmenován, bude veškeré úkony činit sám soudní komisař.³⁹

³⁷ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Leges s.r.o., 2011. s. 304. ISBN 978-80-87212-79-0.

³⁸ Česko. Zákon č. 312 ze dne 23. května 2006 o insolvenčních správcích. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 96, s. 3815-3823. Dostupný také z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-312>>. ISSN 1211-1244.

³⁹ Resp. zůstává otázkou, zda tomu tak skutečně bude, nebo zda si budou soudní komisaři v určitém ohledu usnadňovat práci a přenášet ji ve všech možných případech na likvidační správce. Na jedné straně dojde ke zproštění se odpovědnosti za správu a zpeněžení majetku likvidační podstaty, na druhé

Likvidační správce má právo na odměnu⁴⁰ za úkony, které učinil při výkonu své funkce nebo v souvislosti s ní, na náhradu hotových výdajů při tom vzniklých a též na náhradu za daň z přidané hodnoty (je-li jejím plátcem).

4.3. Vypořádání společného jmění manželů

Společné jmění manželů, jakožto základní institut manželského majetkového práva, je po novele občanského zákoníku zákonem č. 91/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb.,⁴¹ o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů, s účinností od 1. srpna 1998 součástí českého právního řádu, kdy nahradilo, do té doby používané, bezpodílové spoluvlastnictví manželů.

Společné jmění manželů může vzniknout jen mezi manžely (dosud § 136 odst. 2 OZ) a jeho zánik je obvykle spojen se zánikem manželství (dosud § 149 odst. 1 OZ). Manželství zaniká jen z důvodů stanovených zákonem, tj. rozvodem a smrtí, resp. prohlášení za mrtvého jednoho z manželů (§ 754 NOZ, dosud § 22 odst. 1 ZoR). Zemřel-li tedy zůstavitel jako ženatý, resp. zůstavitelka jako vdaná, je potřeba provést vypořádání majetku spadajícího do společného jmění zůstavitele a pozůstalého manžela.

„Pojmem jmění se obecně označuje souhrn penězi ocenitelných majetkových hodnot patřících určité osobě (aktiv), a to po odečtení penězi ocenitelných majetkových hodnot, které tato osoba dluží jinému (pasiv).“⁴²

To, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů, je součástí společného jmění manželů. Součástí společného jmění manželů je standardně, tj. v zákonném režimu, to, čeho nabyt jeden z manželů nebo čeho nabyli oba manželé společně za trvání manželství, s výjimkou toho, co (a) slouží osobní potřebě jednoho z manželů, (b) nabyt darem, děděním nebo odkazem jen jeden z

straně se notáři sníží odměna, a to na jednu čtvrtinu z částky vypočtené podle notářského tarifu. V potaz je potřeba vzít i hospodárnost řízení, neboť likvidační správce je placen z výtěžku zpeněžení, čímž jsou částečně dotčeni i zůstavitelovi věřitelé při uspokojování svých pohledávek.

⁴⁰ Ustanovení § 10 nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku a veřejných rejstříků právnických a fyzických osob.

⁴¹ Česko. Zákon č. 94 ze dne 4. prosince 1963 o rodině. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1963, částka 53, s. 339-350. Dostupný také z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-94>>. ISSN 0322-8037. Dále také jen „ZoR“. Zákon o rodině byl zrušen zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který nabyt účinnosti dne 1. ledna 2014, a který nově zakomponoval masu rodinného práva do své části druhé.

⁴² ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; POHL, Tomáš aj. *Občanské právo hmotné I*. 5. jubilejní aktualizované vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009. s. 336-360. ISBN 978-80-7357-466-6.

manželů, ledaže dárce při darování nebo zůstavitel v pořízení pro případ smrti projevil jiný úmysl, (c) nabyl jeden z manželů jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech, (d) nabyl jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví, (e) nabyl jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku [§ 709 odst. 1 NOZ, dosud § 143 odst. 1 písm. a) OZ]. Zrovna tak jsou součástí společné jmění dluhy převzaté za trvání manželství, ledaže (a) se týkají majetku, který náleží výhradně jednomu z manželů, a to v rozsahu, který přesahuje zisk z tohoto majetku, (b) je převzal jen jeden z manželů bez souhlasu druhého, aniž se přitom jednalo o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny [§ 710 NOZ, dosud § 143 odst. 1 písm. b) OZ].

Soud dle ustanovení § 162 ZZŘS usnesením stanoví obvyklou cenu majetku patřícího do společného jmění zůstavitele a pozůstalého manžela ke dni smrti zůstavitele (dosud § 1751 odst. 1 OSŘ) a schválí dohodu pozůstalého manžela s dědici o vypořádání majetku patřícího do společného jmění manželů, není-li v rozporu se zůstavitelem zanechanými pokyny nebo zákonem. Nedojde-li k dohodě, soud o majetku ve společném jmění manželů rozhodne v souladu se zásadami uvedenými v ustanovení § 742 NOZ (dosud § 149 odst. 2 až 4 OZ).

První zásadou, kterou soud aplikuje, je předpoklad, že podíly obou manželů na vypořádávaném jmění jsou stejné, tj. platí zásada rovnosti manželů. „Jedná se o v praxi nejběžnější situaci a vypořádání se také provádí nejjednodušším výpočtem. Celé společné jmění se prakticky bez dalšího rozdělí na polovinu.“⁴³ Za této situace by jedna polovina majetku připadla do pozůstalosti a druhá pozůstalému manželovi. Mohou však také nastat situace, kdy bylo z výlučného majetku jednoho z manželů investováno do společného jmění, popř. šlo o situaci obrácenou, tedy o investici směřující ze společného jmění manželů do výlučného majetku jednoho z manželů, resp. není vyloučena ani vzájemná kombinace.⁴⁴ Jde o vyjádření druhé a třetí zásady, které stanoví, že každý z manželů nahradí to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek a taktéž každý z manželů má právo žádat, aby mu bylo nahrazeno, co ze svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek [§ 742 odst.

⁴³ HOJDNOVÁ, Irena. Výpočty dědických podílů při dělení ze zákona. Vypořádání SJM v dědickém řízení. *Ad Notam*. 2008, roč. 14, č. 5, s. 170 - 174. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2008_5.pdf>.

⁴⁴ Viz poznámka pod čarou č. 42.

1 písm. b) a c) NOZ, § 149 odst. 2 OZ věta druhá]. Dále ze vychází z toho, že z právních jednání týkajících se společného jmění nebo jeho součástí jsou manželé zavázáni a oprávněni společně a nerozdílně (§ 713 odst. 3 NOZ) a zrovna tak soud přihlédne k potřebám nezaopatřených dětí, k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, a k tomu, jak se zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění [§ 742 odst. 1 písm. d), e) a f) NOZ, § 149 odst. 3 OZ].

„Smyslem vypořádání je určit, které z věcí, práv nebo z jiných majetkových hodnot náležejících do společného jmění, popřípadě jaká jejich část (podíl), tvoří předmět dědictví a které z nich, popřípadě jaká jejich část (podíl), připadají pozůstalému manželovi; případný rozdíl je třeba vyrovnat tzv. náhradovou pohledávkou, která se zařadí do soupisu aktiv nebo pasiv dědictví.“⁴⁵ Je však nežádoucí autoritativně zakládat podílové spoluvlastnictví k jednotlivým věcem z majetku, je-li mezi pozůstalým manželem a dědici možná dohoda ohledně jejich rozdělení při zohlednění jejich potřeb (př.: syn ještě za života svého otce používal osobní automobil, který byl ve společném jmění jeho rodičů; ten proto bude po dohodě celý zařazen do pozůstalosti, kde jej syn zdědí, a pozůstalé manželce případně náhradová pohledávka ve výši jedné poloviny obvyklé hodnoty osobního automobilu).

Ve vztahu k likvidaci pozůstalosti je předlužení pozůstalosti, tj. stav, kdy jsou pasiva pozůstalosti vyšší než její aktiva, základní podmínkou, bez které nelze směrem k likvidaci pozůstalosti postupovat. Od předlužení pozůstalosti je však třeba odlišit předlužení společného jmění manželů. „Na jedné straně může nastat situace, kdy společné jmění manželů není předluženo, ale zůstavitel měl tolik vlastních dluhů, že převyšují celková aktiva dědictví (včetně majetku, který do dědictví připadl ze společného jmění manželů), tzn. že dědictví bude předluženo. Na druhé straně se může stát, že společné dluhy manželů byly vyšší než obvyklá cena jejich společného majetku (společné jmění je předluženo), ale zůstavitel měl další vlastní majetek v takové ceně, že celková aktiva dědictví přesáhnou jeho podíl na společných dlužích i jeho případné osobní dluhy, a dědictví předluženo nebude.“⁴⁶

⁴⁵ BÍLEK, Petr; FIALA, Roman; JINDŘICH, Miloslav aj. *Notářský řád a řízení o dědictví : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2010. s. 850. ISBN 978-80-7400-181-9.

⁴⁶ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Leges s.r.o., 2011. s. 294. ISBN 978-80-87212-79-0.

O vypořádání společného jmění manželů vydá soud prostřednictvím soudního komisaře usnesení dle § 162 ZZŘS (dosud § 175l OSŘ), které doručí účastníkům řízení do vlastních rukou [§ 126 odst. 1 písm. b) ZZŘS, dosud § 175a odst. 3 OSŘ]. Rozhodnutí dle § 162 ZZŘS (dosud § 175l OSŘ) může být v souladu s ustanovením § 184 odst. 2 ZZŘS (dosud § 175q odst. 2 OSŘ) vydáno až společně s rozhodnutím o dědictví dle § 185 ZZŘS (dosud § 175q OSŘ). A nově může být též součástí usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti dle § 196 odst. 1 a 3 ZZŘS.

4.4. Aktiva a pasiva pozůstalosti

Aktiva a pasiva obecně

Aktiva a pasiva pozůstalosti, neboli zůstavitelův majetek a jeho dluhy, zjišťuje soud dle ustanovení § 171 a násl. ZZŘS (dosud § 175m OSŘ). „Majetkem se rozumí aktiva patřící určitému subjektu. Patří k němu všechna práva, jejichž směnná hodnota je penězi vyjádřitelná, jakož i práva s peněžitým plněním.“⁴⁷ Taktéž ustanovení § 495 NOZ věta první stanoví, že souhrn všeho, co osobě patří, tvoří její majetek.

Pro definování pojmu majetek bylo též možné analogicky použít ustanovení § 6 zákona č. 513/1991 Sb.,⁴⁸ obchodní zákoník, které stanovovalo, že obchodním majetkem podnikatele, který je fyzickou osobou, se rozumí majetek (věci, pohledávky a jiná práva a penězi ocenitelné jiné hodnoty), který patří podnikateli a slouží nebo je určen k jeho podnikání. „Spojíme-li tento výklad s ustanovením § 118 OZ, upravujícím předmět občanskoprávních vztahů, můžeme tedy říci, že majetkem zůstavitele jsou všechna jeho aktiva, která vlastnil v době smrti. Majetkem zůstavitele je tedy jakýsi celek sám o sobě, který se stává předmětem případného dědického přechodu.“⁴⁹ Pasiva pozůstalosti tvoří zejména náklady zůstavitelova pohřbu a jeho dluhy, které byly do pasiv pozůstalosti zařazeny. Po jejich zjištění provede soud jejich soupis, a to ke dni úmrtí zůstavitele.

Zůstavitelův majetek může pocházet z jeho výlučného vlastnictví, např. majetek získaný dědictvím nebo darem dle ustanovení § 709 odst. 1 písm. b) NOZ [dosud § 143

⁴⁷ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo : Praktická příručka*. 3. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2007. s. 16. ISBN 978-80-7201-674-7.

⁴⁸ Obchodní zákoník byl zrušen zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2014.

⁴⁹ HOLÍK, Luboš; MARCEL, Josef. Právní institut zastavení dědického řízení dle § 175h občanské soudního řádu. *Ad Notam*. 2010, roč. 16, č. 2, s. 8-15. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2010_2.pdf>.

odst. 1 písm. a) OZ], nebo může být do aktiv pozůstalosti zařazen po vypořádání zůstavitelova společného jmění s pozůstalým manželem na základě dohody pozůstalého manžela s dědici dle ustanovení § 162 odst. 1 ZZŘS (dosud § 1751 odst. 1 OSŘ). Nedojde-li k dohodě, soud o takto zjištěném a oceněném majetku rozhodne podle zásad uvedených v občanském zákoníku (§ 742 NOZ, dosud § 143 a násl. OZ) a určí, co z tohoto majetku patří do pozůstalosti a co patří pozůstalému manželovi. Ani při tomto rozhodování nelze opomenout výlučné a společné dluhy zůstavitele a pozůstalého manžela, a to s přihlédnutím k ustanovení § 710 NOZ [dosud § 143 odst. 1 písm. b) OZ].

Při zjišťování aktiv a pasiv pozůstalosti vychází soudní komisař zejména z informací uvedených v protokolu o předběžném šetření, z údajů, které mu poskytly jím dotázané instituce (banky, spořitelny, družstva, ...) a ze shodných sdělení účastníků; v případě pasiv jde zejména o podání zůstavitelových věřitelů, kterými přihlašují do pozůstalostního řízení své pohledávky za zůstavitelem a o sdělení exekutorů o probíhajících exekučních řízeních a výši vymáhaných pohledávek, jakož i nákladech exekučního řízení.

Na tomto místě je možno zmínit institut konvokace věřitelů uvedený v ustanovení § 174 ZZŘS (dosud § 175n OSŘ), který není v praxi příliš často využíván, přičemž ale může mít pro dědice zásadní význam. Konvokací, tj. svoláním věřitelů, dochází k vyjasnění okruhu osob, které mají za zůstavitelem určité pohledávky. Na základě usnesení soudu jsou věřitelé vyzváni, aby ve stanovené lhůtě oznámili soudu své pohledávky za zůstavitelem a jsou současně poučeni o tom, že dědici neodpovídají věřitelům, kteří své pohledávky včas neoznámili, pokud bude uspokojením oznámených pohledávek ostatních věřitelů vyčerpána cena dědictví. Zde je dobře vidět ochranný prvek, který v sobě konvokace věřitelů ve vztahu k dědicům obsahuje. Věřitel by si však zároveň měl být vědom skutečnosti, že přihlášení pohledávky do pozůstalostního řízení, ať už z vlastní iniciativy, nebo na základě výzvy učiněné v rámci konvokace věřitelů, nestaví běh promlčecí či prekluzivní lhůty.

Soupis aktiv a pasiv pozůstalosti bude zpravidla uveden v protokole o jednání, bude obsahovat jednotlivé položky aktiv, včetně jejich obvyklé hodnoty, a jednotlivé položky pasiv, včetně jejich výše. Tento soupis je podkladem pro

rozhodnutí soudu o obvyklé ceně majetku, výši dluhů a čisté hodnotě pozůstalosti, popř. výši jejího předlužení (§ 180 odst. 1 ZZŘS, dosud § 175o OSŘ).

Určení obvyklé ceny

Soud dále usnesením určuje obvyklou cenu majetku a jiných aktiv pozůstalosti, výši dluhů a dalších pasiv pozůstalosti a čistou hodnotu pozůstalosti, popřípadě výši předlužení, a to v době smrti zůstavitele (§ 180 odst. 1, § 181 odst. 2 ZZŘS, dosud § 175o odst. 1 OSŘ). A jedním z předpokladů pro nařízení likvidace pozůstalosti je právě předluženost pozůstalosti. Tedy skutečnost, kdy pasiva pozůstalosti převyšují její aktiva. Nejde však o předluženost společného jmění zůstavitele a pozůstalého manžela, jak bylo uvedeno shora.

Stejně jako usnesení o vypořádání společného jmění manželů dle ustanovení § 162 odst. 1 ZZŘS (dosud § 175l OSŘ) i usnesení o určení obvyklé ceny může být dle ustanovení § 184 odst. 2 ZZŘS (dosud § 175q odst. 2 OSŘ) až součástí rozhodnutí o dědictví dle § 184 ZZŘS (dosud § 175q odst. 1 OSŘ). Budeme-li se pohybovat v oblasti předlužených pozůstalostí, přicházela tato možnost v úvahu při schválení dohody o přenechání předluženého dědictví k úhradě dluhů [§ 175q odst. 1 písm. c) OSŘ], avšak z praktických důvodů nebyla tato kombinace vhodná z důvodu vzájemné provázanosti obou usnesení, vzájemné závislosti jejich výroků. Pokud by bylo úspěšně napadeno rozhodnutí dle § 175o OSŘ a jeho výrok změněn či zrušen, bylo by nutno zrušit i výrok navazující, tj. výrok v usnesení dle § 175q odst. 1 písm. c) OSŘ [§ 212 písm. a) OSŘ]. Je tedy vhodnější, aby bylo usnesení, kterým se určuje obvyklá cena vydáváno samostatně.⁵⁰ Spojení usnesení dle § 175o OSŘ s usnesením dle § 175t OSŘ, tj. s usnesením, kterým se nařizuje likvidace dědictví, nebylo dle zákonné úpravy vůbec možné. V tomto případě bylo nutné nejprve vyčkat nabytí právní moci usnesení dle ustanovení § 175o OSŘ. Nově však též ustanovení § 196 odst. 3 ZZŘS připouští, aby i usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti obsahovalo usnesení podle § 162 a § 180 ZZŘS. Ze stejného důvodu, jaký byl uveden shora je lépe vydávat jednotlivá usnesení odděleně a vyčkat nabytí právní moci.

Zůstavitelův majetek se zjišťuje ke dni jeho úmrtí. Hodnota majetku je stanovena tzv. obvyklou (dříve obecnou) cenou, tj. cenou, za kterou by bylo možno

⁵⁰ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Leges s.r.o., 2011. s. 295. ISBN 978-80-87212-79-0.

majetek náležející zůstaviteli prodat nebo jinak zpeněžit právě v době jeho úmrtí, a to za předpokladu dodržení případných cenových předpisů o regulaci cen platných v době smrti zůstavitele.⁵¹ Obvyklou cenu majetku náležejícího do pozůstalosti soudní komisař zjišťuje ze shodných tvrzení účastníků, znaleckých posudků, popř. vyjádření osob znalých daný obor, a jiných sdělení např. od finančních institucí. Soudní komisař může provést jakýkoliv jiný důkazní prostředek, který by pomohl k objasnění skutkové situace.

Při stanovování obvyklé ceny je třeba věnovat zvýšenou pozornost zejména tvrzením účastníků. Hnání snahou co nejvíce ušetřit na odměně notáře často uvádějí více či méně nepřesné, nepoměrně snížené ceny jednotlivých věcí spadajících do pozůstalosti, což se jim ale může vymstít. A to právě s ohledem na stanovování čisté hodnoty pozůstalosti, popř. výše předlužení, kdy je hodnota majetku, tedy součet obvyklých cen jednotlivých věcí, poměřován s hodnotou pasiv dědictví. Mohlo by se stát, že fakticky nepředlužená pozůstalost by se v důsledku nepravdivě uvedených údajů o majetku, jeho podhodnocením, stala pozůstalostí předluženou a majetek by se stal předmětem likvidace pozůstalosti.⁵²

Usnesení dle § 175o OSŘ se nemuselo doručovat adresátům do vlastních rukou (§ 175a odst. 3 OSŘ). Ustanovení § 126 odst. 1 písm. b) ZZŘS nově doručení do vlastních rukou vyžaduje.

Aktiva pozůstalosti - majetek likvidační podstaty

Majetek zůstavitele, který by tvořil aktiva pozůstalosti (§ 171 odst. 1 ZZŘS), pokud by nebyla nařízena likvidace pozůstalosti, tvoří při nařízení likvidace pozůstalosti tzv. likvidační podstatu [§ 212 odst. 1 písm. a) až c) ZZŘS]. V první řadě jde o majetek, který zůstavitel vlastnil v den své smrti, a to s výjimkou majetku, který po vypořádání společného jmění zůstavitele a pozůstalého manžela připadl tomuto pozůstalému manželovi (§ 162 ZZŘS). Do majetku likvidační podstaty dále spadají pohledávky a majetková práva, která sice vznikla teprve po smrti zůstavitele, avšak tyto mají původ

⁵¹ BÍLEK, Petr; FIALA, Roman; JINDŘICH, Miloslav aj. *Notářský řád a řízení o dědictví : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2010. s. 859. ISBN 978-80-7400-181-9.

Viz též rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. června 1970, sp. zn. 2 Cz 6/70, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod Rc 32/1971.

⁵² MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Leges s.r.o., 2011. s. 293. ISBN 978-80-87212-79-0.

v právních skutečnostech, jež nastaly ještě za života zůstavitele, a která by mu bez dalšího patřila, kdyby mu v tom nezabránila smrt (např. zůstavitel ještě za svého života uzavřel kupní smlouvu k nemovité věci, podal návrh na zápis vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí a v mezidobí, než katastr zápis provedl, zemřel; nebo např. zůstavitel ještě za svého života uzavřel smlouvu o smlouvě budoucí, kterou se zavázal prodat svůj podíl v obchodní společnosti za dohodnutou kupní cenu, která je tedy jeho pohledávkou). Zrovna tak tvoří majetek likvidační podstaty právo zůstavitele na vypořádání společného jmění, které bylo zrušeno, zaniklo nebo bylo zúženo ještě za života zůstavitele a dosud nebylo vypořádáno. Pokud by však k úmrtí zůstavitele došlo až po třech a více letech od zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění, uplatní se fikce ustanovení § 741 NOZ.

Ustanovení § 212 ZZŘS je však obsahově širší než ustanovení § 171 odst. 1 ZZŘS. Za písmeny a) až c) přidává další majetek, který ještě rozšiřuje rozsah likvidační podstaty [§ 212 odst. 1 písm. d) až g) ZZŘS]. Majetek likvidační podstaty tedy dále tvoří majetek třetích osob, z něhož lze uspokojit zůstavitelovu pohledávku, protože tento majetek ušel z majetku dlužníka zůstavitele neúčinným právním jednáním, a to tehdy, byla-li neúčinnost právního jednání dlužníka založena rozhodnutím soudu.⁵³ S předchozím souvisí další položka, a to případná náhrada za majetek, který ušel z majetku dlužníka zůstavitele neúčinným právním jednáním, avšak z tohoto majetku není dobře možné se domáhat uspokojení. Majetek likvidační podstaty dále tvoří majetek, o němž platí, že patří do likvidační podstaty a další majetek, o němž to stanoví zákon.

Majetek likvidační podstaty je ještě doplněn o příslušenství, plody a užitky majetku uvedeného shora (§ 212 odst. 2 ZZŘS).

Pasiva pozůstalosti - pasiva likvidační podstaty

O pasivech likvidační podstaty bude pojednáno dále v kapitole 4.7. „Přihlašování pohledávek“.

⁵³ K relativní neúčinnosti právního jednání viz § 589 a násl. NOZ.

4.5. Seznam majetku likvidační podstaty

Soudní komisař pořídí, nadále vede a případně aktualizuje seznam majetku, který patří do likvidační podstaty (§ 218 a násl. ZZŘS). Jeho sestavení je možné zejména na základě soupisu pozůstalosti (§ 1684 a násl. NOZ), nebo na základě seznamu pozůstalostního majetku či souhlasného prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku, je-li jimi soupis pozůstalosti nahrazen (§ 1687 NOZ). Při sestavování seznamu majetku je soudní komisař vázán pokyny soudu.

V souvislosti se zjišťováním majetku patřícím do likvidační podstaty je stanovena informační povinnost každému, kdo zná skutečnosti o tomto majetku nebo o tom, kde se nachází nebo kde je umístěn. Taková osoba má povinnost tyto informace na základě výzvy sdělit soudnímu komisaři. Osoba, která sdělila požadované informace má právo na náhradu hotových výdajů, které musí být uplatněno do 3 dnů ode dne, kdy sdělení došlo soudnímu komisaři, jinak zanikne.

Majetek likvidační podstaty se zapisuje do seznamu pod samostatnými položkami, a to takovým způsobem, který umožňuje jeho náležitou identifikaci.

Je-li při pořizování seznamu majetku sporné, zda má být určitá majetková hodnota do seznamu zařazena nebo nikoliv, oznámí to soudní komisař soudu. Soud oznámení prověří a na základě posouzení všech známých rozhodných skutečností udělí soudnímu komisaři pokyn, zda má nebo nemá tento majetek nadále pokládat za majetek, který patří do likvidační podstaty. O tom je potřeba bezodkladně vyrozumět toho, kdo uplatnil právo k majetku, které podle jeho názoru nepřipouští, aby patřil do majetku likvidační podstaty (§ 222 ZZŘS). A jelikož má být zjištěn veškerý majetek zůstavitele, který by mohl patřit do likvidační podstaty, je v souvislosti se shora uvedeným také potřeba rozhodnout o majetku ze společného jmění, který byl sporný mezi dědici a pozůstalým manželem (§ 162 odst. 2 ZZŘS), a o majetku tvořícím aktiva pozůstalosti, který byl sporný mezi dědici (§ 172 odst. 2 ZZŘS), a ke kterému se proto dosud nepřihlíželo.

Ukáže-li se, že do seznamu majetku likvidační podstaty byl zapsán majetek, ačkoliv do ní správně nepatří, soudní komisař jej ze seznamu vyjme, a to se souhlasem soudu nebo na jeho pokyn. Třetí osoba se může žalobou podanou proti soudnímu

komisaři⁵⁴ ve lhůtě jednoho měsíce ode dne, kdy jí bylo doručeno oznámení soupisu dle ustanovení § 222 ZZŘS domáhat vyloučení označeného majetku z likvidační podstaty. Nebyla-li žaloba v příslušné lhůtě podána, bylo-li řízení o žalobě zastaveno, byla-li žaloba odmítnuta nebo zamítnuta, platí, že majetek patří do likvidační podstaty [§ 212 odst. 1 písm. f), § 225 ZZŘS].

4.6. Zpeněžení majetku likvidační podstaty

Likvidace pozůstalosti je vedena snahou uspokojit v co nejvyšší míře zůstavitelovy přihlášené věřitele, a to zpeněžením zanechaného majetku a rozdělením výtěžku zpeněžení.

Majetek patřící do likvidační podstaty lze zpeněžit jako celek, po částech nebo po jednotlivých věcech některým ze způsobů předvídaných zákonem, přičemž kombinace více způsobů není vyloučena.

Ustanovení § 232 odst. 1 ZZŘS vypočítává tytéž způsoby zpeněžení jako již zrušený § 175u odst. 1 OSŘ. Jedná se o (a) prodej v dražbě provedené soudem dle ustanovení občanského soudního řádu o výkonu rozhodnutí, (b) prodej smlouvou, kterou s nabyvatelem uzavře likvidační správce nebo notář, (c) prodej ve veřejné dražbě provedené dražebníkem podle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, a o (d) prodej v dražbě provedené soudním exekutorem podle zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád).

Výčet možných způsobů prodeje zůstavitelova majetku uvedený shora doznal po novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 7/2009 Sb. (účinným k 1. červenci 2009) značných změn. Právní úprava před novelizací znala pouze tři způsoby zpeněžení majetku a svým pojetím navazovala na konkursní a insolvenční předpisy.⁵⁵ Tento způsob úpravy však v praxi činil potíže, např. nejasným rozdělením činností mezi soudy a soudní komisaře, čímž nepřidával ani právní jistotě.

⁵⁴ Zákon hovoří o žalobě podané pouze proti likvidačnímu správci (§ 224 odst. 2 ZZŘS). Likvidační správce však nemusí vystupovat při každé likvidaci pozůstalosti (§ 197 ZZŘS) a tudíž je nutno vztáhnout pasivní legitimaci k podání žaloby i na soudního komisaře. Likvidační správce by byl výlučně pasivně legitimován, pokud by šlo o spor o pasivum dědictví (§ 262 odst. 2 ZZŘS věta první).

⁵⁵ Česko. Zákon č. 328 ze dne 16. srpna 1991 o konkursu a vyrovnání. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1991, částka 61, s. 1430-1444. Dostupný také z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-328>>. ISSN 1211-1244.
Česko. Zákon č. 182 ze dne 30. března 2006 o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 62, s. 2130-2215. Dostupný také z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-182>>. ISSN 1211-1244.

Současná právní úprava, konkrétně ustanovení § 93 JŘOKS, svěřuje výkon zpeněžení zůstavitelova majetku, bylo-li rozhodnuto o likvidaci pozůstalosti, soudnímu komisaři, a to s požadavkem, aby zpeněžení bylo dosaženo neprodleně. Soudní komisař postupuje způsoby uvedenými v ustanovení § 232 ZZŘS (dosud § 175u OSŘ). Do nabytí účinnosti novely, tj. do 30. června 2009 bylo rozdělení činností při provádění zpeněžení majetku obsaženo v ustanovení § 96a JŘOKS, a to mezi soudního komisaře (prodej mimo dražbu - se souhlasem soudu), soudního vykonavatele, kterého o to požádal soudní komisař (prodej movitých věcí) a dědický soud (prodej nemovitostí).⁵⁶

Zpeněžení majetku patřícího do likvidační podstaty uskutečňuje s předchozím souhlasem soudu likvidační správce nebo notář. Oproti ustanovení § 175zd odst. 2 OSŘ, kdy byl předchozí souhlas soudu (text zákona nevyklučuje ani souhlas dodatečný) vyžadován jen při prodeji tzv. z volné ruky, tj. mimo dražbu, zákon o zvláštních řízeních soudních bezpodmínečně vyžaduje souhlas ve všech případech (§ 231 odst. 1 ZZŘS). Notář v tomto případě neuděluje souhlas sám sobě, neboť pověření obsažené v ustanovení § 100 odst. 1 ZZŘS se dle odst. 2 písm. d) téhož ustanovení nevztahuje na udělení předchozího souhlasu ke zpeněžování majetku patřícího do likvidační podstaty. Předchozí souhlas obsahuje nejen určení způsobu zpeněžení a rozsah zpeněžované pozůstalosti, ale i cenu nebo jiné podmínky, které musí být při zpeněžení splněny. Značná ingerence soudu do této oblasti je odůvodněná požadavkem ochrany dědiců i zůstavitelových věřitelů, nicméně podmínky stanovené soudem by měly být postaveny na reálném základě, aby fakticky neznemožňovaly uskutečnění zpeněžení.

Nadto zákon o zvláštních řízeních soudních umožňuje věřiteli, který má svou pohledávku zajištěnu zástavním či zadržovacím právem, aby se souhlasem soudu a ve stanovené lhůtě sám uskutečnil zpeněžení zastavené nebo zadržené věci, má-li platně sjednáno, že ji může zpeněžit dohodnutým způsobem a není-li takové zpeněžení věci v rozporu se zájmy jiného věřitele. Tato právní úprava má své opodstatnění. Lze si představit, že věřitel, veden snahou v co nejvyšší míře uspokojit svou pohledávku a v souladu s podmínkami stanovenými soudem, uskuteční prodej za výhodnějších podmínek, než za jakých by byl prodej schopen uskutečnit likvidační správce nebo notář.

⁵⁶ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Dědictví a dědické právo*. 1. vyd. Brno : Computer Press, a.s., 2007. s. 197-200. ISBN 978-80-251-1659-3.

O úkon zpeněžení majetku patřícího do likvidační podstaty nejde, bylo-li uskutečněno bez předchozího souhlasu soudu nebo v rozporu se soudem stanovenými podmínkami.

V notářské praxi je každý jednotlivý případ specifický, a tak je k němu potřeba přistupovat. Specifičnost případu se projeví i ve zvoleném způsobu postupu. K naplnění cíle likvidace pozůstalosti, tj. ke zpeněžení veškerého zůstavitelova majetku a k co nejúplnějšimu uspokojení věřitelů, bude zajisté výhodný jakýkoliv postup, který zajistí přiměřený výnos v poměru k nákladům vynaloženým na jeho získání. Jak uvádějí Mikeš a Muzikář: „I prodej majetku „pod cenou“ je pro zúčastněné příznivější než postup podle § 175u odst. 2 OSŘ, který vede jen k vyřazení tohoto majetku ze zpeněžované podstaty, což může vést k poškození věřitelů, případně i dědiců.“⁵⁷

Majetek zůstavitele patřící do likvidační podstaty, který se nepodařilo zpeněžit, připadá státu (§ 237 odst. 1 ZZŘS). V tomto se nic nezměnilo v porovnání s úpravou obsaženou v § 175u odst. 2 OSŘ účinnou do 31. prosince 2013. I nadále půjde o krajní situaci, o mezní způsob řešení, který se bude týkat jen skutečně neprodejného majetku. Stále tedy platí, že jak pro věřitele, tak i pro dědice je výhodnější, bude-li majetek zpeněžen byť za nižší cenu, než aby zcela, bez jakéhokoli protiplnění, připadl do vlastnictví státu. Soudní komisař by tudíž měl usilovat o zpeněžení veškerého majetku likvidační podstaty, a to i přes dílčí neúspěchy, které se mohou v průběhu likvidace pozůstalosti vyskytnout, tj. uskutečnit opakovanou dražbu při snížení nejnižšího podání, při zveřejnění za použití hromadných sdělovacích prostředků, uskutečnit prodej z volné ruky, aj.

„Závěru o tom, že se zůstavitelův majetek nepodařilo zpeněžit (§ 175u odst. 2 OSŘ), musí zásadně předcházet pokus o zpeněžení majetku, učiněný zákonu odpovídajícím a okolnostem případu vhodným způsobem; aniž by se o to soud pokusil, lze výjimečně učinit závěr o neprodejnosti majetku, jen jestliže tu je odůvodněné (a podložené) očekávání, že se nepodaří věc, právo nebo jinou majetkovou hodnotu zůstavitele zpeněžit za jakoukoliv částku nebo že by náklady zpeněžení přesáhly jeho výtěžek, a jen jestliže s tím, vysloví souhlas všichni věřitelé, kteří se přihlásili

⁵⁷ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Leges s.r.o., 2011. s. 313. ISBN 978-80-87212-79-0.

do likvidace dědictví a jejichž pohledávky by při rozvrhu mohly být alespoň zčásti uspokojeny."⁵⁸

Pro stanovení obvyklé ceny majetku a pro posouzení jeho prodejnosti není na škodu ustanovit znalce, který by se k oběma bodům vyjádřil, čímž by často usnadnil soudním komisařům rozhodování o tom, který ze způsobů využijí, případně zda má smysl určité procesní kroky opakovat.

Volbu nakonec musí provést soudní komisař, který si také stanoví, jaký je rozumný poměr mezi náklady vynaloženými na zpeněžení majetku a ziskem z uskutečněných prodejů.

Dále bude pojednáno o nejčastěji se vyskytujících způsobech zpeněžení majetku likvidační podstaty.

Prodej movitého majetku v soudní dražbě⁵⁹

Prodej movitých věcí v soudní dražbě je upraven v ustanovení § 323 a násl. OSŘ a dále pak v ustanovení § 49a a násl. JŘOKS. Ze shora uvedeného pověření (§ 93 JŘOKS) vyplývá, že zpeněžení movitého majetku provede soudní komisař, avšak jednací řád pro okresní a krajské soudy dává soudnímu komisaři možnost, aby o totéž požádal vykonavatele působícího u dědického soudu, který notáře pověřil k provedení úkonů v řízení o dědictví [§ 46 odst. 2 písm. a) JŘOKS]. Úlohou soudního vykonavatele je však pouze faktická činnost, tj. činnost směřující ke zpeněžení zůstavitelova movitého majetku (v této oblasti bude zcela jistě disponovat více zkušenostmi než notář samotný). Všechna potřebná rozhodnutí musí tak i nadále vydávat soudní komisař.

Ohledně počátku je potřeba zůstavitelův movitý majetek ocenit (§ 328 OSŘ), resp. spíše aktualizovat již provedená ocenění, a to ke dni nařízení likvidace pozůstalosti, a tak určit východisko ke stanovení nejnižšího podání při dražbě. Občanský soudní řád hovoří o tzv. rozhodné ceně. K jejímu stanovení bude v řadě případů stačit odborný pohled vykonavatele, nicméně nejsou vyloučeny případy, kdy bude muset být k ocenění majetku ustanoven znalec. Protokol vykonavatele, v němž bude rozhodná cena uvedena, popř. znalecký posudek tvoří součást dědického spisu.

⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. srpna 2013, sp. zn. 21 Cdo 2059/2012.

⁵⁹ K tomuto tématu viz BUREŠ, Jaroslav; DRÁPAL, Ljubomír; KRČMÁŘ, Zdeněk aj. *Občanský soudní řád : Komentář. II. díl. 7. vyd.* Praha : C. H. Beck, 2006. s. 1610-1626. ISBN 80-7179-378-7; dále také KASÍKOVÁ, Martina. Jak skutečně zpeněžit majetek při likvidaci dědictví? *Ad Notam*. 2011, roč. 17, č. 4, s. 15-20. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2011_4.pdf>.

Před samotným konáním dražby je dále nutné respektovat omezení v nakládání s majetkem zůstavitele, který má určitou zvláštní kulturní historickou hodnotu.⁶⁰ Podmínkou stanovenou v ustanovení § 328a OSŘ je nabídnutí těchto kulturně významných předmětů ke koupi specializovaným institucím (zejm. muzeím, popř. Ministerstvu kultury), které se mají ve lhůtě 30 dnů od doručení výzvy vyjádřit a v případě zájmu též složit u soudu finanční prostředky ve výši rovnající se nejméně rozhodné ceně.

Dražební vyhláška vydaná soudem (§ 328b OSŘ) musí obsahovat zákonem předepsané náležitosti, kterými jsou mimo jiné stanovení data, času a místa konání dražby, označení dražených předmětů (specifikace musí být dostatečně určitá, aby nemohlo dojít k záměně), stanovení, zda se věci draží samostatně, resp. jako soubor věcí, tj. zejména tam, kde věci dohromady tvoří určitý funkční celek a jedna bez druhé by ztrácely na hodnotě, popř. lze-li zpeněžením souboru očekávat vyšší výtěžek, a nesmí chybět ani uvedení rozhodné ceny, resp. výše nejnižšího podání, či zda je vyžadováno zaplacení jistoty. Soud doručí dražební vyhlášku všem účastníkům řízení a zároveň zajistí její vyvěšení na své úřední desce (jak elektronicky, tak v písemné formě). Dále soud zašle dražební vyhlášku s žádostí o její vyvěšení obecnímu úřadu obce, kde měl zůstavitel místo svého posledního bydliště a obecnímu úřadu v obci, kde bude dražba konána.

Dražít se začíná na částce rovnající se jedné třetině rozhodné ceny, přičemž dražba trvá tak dlouho, dokud její účastníci činí podání. Učiněné následné podání musí být nejméně o 50,- Kč vyšší než podání předchozí. Vykonavatel, který může dražbu též provést, udělí příklep tomu dražiteli, který učinil nejvyšší podání (§ 59 JŘOKS). Vydražitel se stane vlastníkem vydražené věci tím, že řádně a včas zaplatí nejvyšší učiněné podání a věc převezme.⁶¹ O průběhu dražby sepíše soud, resp. sám vykonavatel, protokol, v němž uvede všechny potřebné náležitosti (§ 329 odst. 1 OSŘ, § 49 JŘOKS). Za účelem zajištění transparentnosti dražby jsou z jejího konání

⁶⁰ Česko. Zákon č. 20 ze dne 30. března 1987 o státní památkové péči. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1987, částka 6, s. 214-227. Dostupný také z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1987-20>>. ISSN 1211-1244.

⁶¹ K nabytí vlastnického práva k movité věci jejím vydražením viz též usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 28. května 2002, sp. zn. II. ÚS 332/2000; dále též rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. ledna 2004, sp. zn. 22 Cdo 1229/2003.

vyloučeni, tzn. nesmí se jí účastnit jako dražitelé soudci, zaměstnanci soudů, soudní komisař ani jeho zaměstnanci.

Pro případ, že by nedošlo k vydražení předmětu dražby, zákon předpokládá provedení dražby opětovné (§ 330 odst. 2 OSŘ).

Od 1. ledna 2013 umožňuje zákon provedení dražby elektronické, tj. s využitím internetu. Na organizaci a průběh dražby se obdobně použijí ustanovení § 328b až § 330 OSŘ (§ 330a OSŘ).

Tento způsob zpeněžení zahrnuje i hotové peníze, vklady (např. vkladní knížky), cenné papíry (zejm. akcie, zájmové listy, podílové listy, dluhopisy, ...) a listiny představující právo na splacení dlužné částky, tj. směnky a šeky (§ 333 a násl. OSŘ a § 59a a násl. JŘOKS). V úvahu přichází i zpeněžení zůstavitelových pohledávek (i nesplatných a obtížně vymahatelných).⁶²

Prodej nemovitého majetku v soudní dražbě⁶³

Prodej nemovitého majetku v soudní dražbě je upraven v ustanoveních § 335 a násl. OSŘ a v ustanoveních § 60 a násl. JŘOKS. Soudní komisař, zvolí-li tento způsob zpeněžení nemovitých věcí, činí jednotlivé kroky sám (§ 93 JŘOKS). Případná účast vykonavatele při dražebním jednání bude jen pomocného charakteru (§ 336h odst. 1 OSŘ).

Nemovitými věcmi byly dosud myšleny pozemky a stavby spojené se zemí pevným základem (§ 119 odst. 2 OZ) a dále také byty a nebytové prostory (§ 118 odst. 2 OZ).⁶⁴ S návratem zásady *superficies solo cedit* do českého právního řádu jsou od 1. ledna 2014 nemovitými věcmi pozemky a podzemní stavby se samostatným účelovým určením, jakož i věcná práva k nim, a práva, která za nemovité věci prohlásí

⁶² MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Leges s.r.o., 2011. s. 310. ISBN 978-80-87212-79-0.

⁶³ K tomuto tématu viz BUREŠ, Jaroslav; DRÁPAL, Ljubomír; KRČMÁŘ, Zdeněk aj. *Občanský soudní řád : Komentář. II. díl. 7. vyd.* Praha : C. H. Beck, 2006. s. 1626-1675. ISBN 80-7179-378-7; dále také KASÍKOVÁ, Martina. Jak skutečně zpeněžit majetek při likvidaci dědictví? II. *Ad Notam*. 2011, roč. 17, č. 5, s. 9-20. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2011_5.pdf>.

⁶⁴ Česko. Zákon č. 72 ze dne 24. března 1994, kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony (zákon o vlastnictví bytů). In *Sbírka zákonů České republiky*. 1994, částka 22, s. 552-562. Dostupný také z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1994-72>>. ISSN 1211-1244. Tento zákon byl zrušen zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2014.

zákon (§ 498 odst. 1 NOZ).⁶⁵ Jednotka je věc nemovitá (§ 1159 NOZ). Postup dle ustanovení občanského soudního řádu o výkonu rozhodnutí prodejem nemovitých věcí se vztahuje i na veškeré součásti a příslušenství dotčených nemovitých věcí (§ 335a odst. 2 OSŘ, § 60 JŘOKS). „Soud v usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí uvede, že se výkon rozhodnutí vztahuje na nemovitost se všemi jejími součástmi a příslušenstvím, aniž by jmenovitě uváděl, co tvoří součást a příslušenství nemovitosti.“⁶⁶ Naproti tomu Kasíková uvádí: „Případné spory o to, zda určitá nemovitá či movitá věc tvoří součást či příslušenství zpeněžené (vydražené) nemovitosti, jsou pak řešeny v nalézacím sporném řízení, a proto je vhodné v návrhu na dražbu, v usnesení o ceně, v dražební vyhlášce a zejména pak v usnesení o příklepu co nejpodrobněji popsat všechny známé součásti a příslušenství nemovitosti.“⁶⁷ Řádné náležitosti označení nemovitých věcí obsahuje ustanovení § 8 katastrálního zákona.⁶⁸

Pro účely dražby je zapotřebí ocenit zůstavitelův nemovitý majetek, resp. aktualizovat cenu, a to ke dni nařízení likvidace pozůstalosti. Nepostačí však odhad vykonavatele, jako tomu bylo u věcí movitých. U nemovitých věcí je vždy soud povinen ustanovit znalce (§ 336 OSŘ), jehož úkolem bude stanovit obvyklou cenu nemovitých věcí, a to s ohledem na příslušná ustanovení zákona o oceňování majetku,⁶⁹ přičemž takto stanovená cena bude určující pro stanovení nejnižšího podání u dražené nemovité věci.⁷⁰

Na základě znaleckého posudku vydá soud tzv. usnesení o ceně, tj. usnesení, kterým určí cenu nemovité věci a jejího příslušenství, cenu jednotlivých práv a závad s nemovitou věcí spojených (tj. věcná břemena, výměnky a nájemní, pachtovní či předkupní práva), závady, které prodejem v dražbě nezaniknou a výslednou cenu (§ 336a OSŘ). Výsledná cena je rozdílem ceny nemovité věci a jejího příslušenství

⁶⁵ Zejména u pozemků a staveb je nutné vzít v potaz přechodná ustanovení nového občanského zákoníku, konkrétně § 3054 a násl. NOZ, neboť některé stavby, které by byly součástí pozemku, budou ze zde uvedených důvodů po určité době i nadále nemovitými věcmi.

⁶⁶ BUREŠ, Jaroslav; DRÁPAL, Ljubomír; KRČMÁŘ, Zdeněk aj. *Občanský soudní řád : Komentář. II. díl. 7.* vyd. Praha : C. H. Beck, 2006. s. 1632. ISBN 80-7179-378-7.

⁶⁷ KASÍKOVÁ, Martina. Jak skutečně zpeněžit majetek při likvidaci dědictví? II. *Ad Notam*. 2011, roč. 17, č. 5, s. 10. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2011_5.pdf>.

⁶⁸ Viz poznámka pod čarou č. 24.

⁶⁹ Česko. Zákon č. 151 ze dne 17. června 1997 o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku). In *Sbírka zákonů České republiky*. 1997, částka 54, s. 2868-2877. Dostupný také z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-151>>. ISSN 1211-1244.

⁷⁰ K určení obvyklé ceny nemovitosti viz též usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 13. listopadu 2003, sp. zn. 9 Co 526/2003.

(včetně ceny práv jsoucích ve prospěch nemovité věci) a ceny závad, které prodejem v dražbě nezaniknou.

Po právní moci usnesení dle § 336a OSŘ nařídí soud usnesením (tzv. dražební vyhláškou) dražební jednání (§ 336b OSŘ). Dražební vyhláška musí mimo jiné obsahovat údaje o datu, čase a místě dražebního jednání (nejdříve po uplynutí 30 dní od jejího vydání - § 336d odst. 2 OSŘ), označení nemovité věci a jejího příslušenství (tj. předmětu dražby), výslednou cenu, výši nejnižšího podání (dvě třetiny výsledné ceny - § 336e odst. 1 OSŘ), sdělení, zda je či není vyžadováno zaplacení jistoty, určení práv a závad s nemovitou věcí spojených, ...

Dražba samotná probíhá tak dlouho, dokud dražitelé činí podání (§ 336i odst. 4 OSŘ), přičemž každé následující podání musí být alespoň o 1.000,- Kč vyšší než učiněné podání předchozí (§ 62 odst. 1 JŘOKS). Soudní komisař udělí příklep tomu z dražitelů, který jako poslední učinil nejvyšší podání. Učinilo-li shodně více dražitelů nejvyšší podání a není-li mezi nimi žádný, který by mohl uplatnit své předkupní právo nebo výhradu zpětné koupě, rozhodne o udělení příklepu los (§ 336j odst. 1 OSŘ).⁷¹

Příklep se uděluje tzv. usnesením o příklepu (§ 336j odst. 3 OSŘ), ve kterém musí být řádně specifikována osoba vydražitele a vydražená nemovitá věc, neboť na základě tohoto usnesení příslušný katastrální úřad zapíše vkladem vlastnické právo pro vydražitele do katastru nemovitostí.⁷² Usnesení o příklepu dále obsahuje výši nejvyššího podání a lhůtu stanovenou vydražiteli k jeho doplacení. Usnesení se doručuje vydražiteli a je proti němu přípustné odvolání. Odvolací soud by mohl rozhodnout tak, že by napadené rozhodnutí změnil, příklep by nebyl udělen a muselo by být nařízeno další dražební jednání (§ 336k odst. 4, 5 OSŘ).

Nedojde-li k učinění ani nejnižšího podání, soudní komisař dražební jednání skončí (§ 336m odst. 1 OSŘ). Další dražební jednání může být nařízeno nejdříve za tři měsíce po bezúspěšné dražbě, přičemž výše nejnižšího podání se snižuje na polovinu výsledné ceny (viz výše) a na průběh dražby se aplikují shora popsaná ustanovení obdobně.

⁷¹ K udělení příklepu na základě zákonného předkupního práva k nemovitosti viz též usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. února 2006, sp. zn. 26 Co 624/2005.

⁷² K zápisu vlastnického práva vkladem do katastru nemovitostí viz ustanovení § 11 odst. 1 písm. a), a ustanovení § 14 odst. 2 zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon). Dosud bylo vlastnické právo zapisováno záznamem v souladu s § 5 odst. 3 písm. b) zákona č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), a § 7 odst. 1 zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem.

Dražbu nemovitých věcí podle ustanovení o výkonu rozhodnutí prodejem nemovitostí lze provést také elektronicky s využitím internetu (§ 336o odst. 1 OSŘ, § 62a a § 63 JŘOKS).

Prodej závodu v soudní dražbě⁷³

Prodej závodu (dosud podniku) v soudní dražbě, tj. podle ustanovení občanského soudního řádu o výkonu rozhodnutí postižením závodu (§ 338f a násl. OSŘ, § 63a a násl. JŘOKS) v řadě ohledů kopíruje právní úpravu obsaženou v občanském soudním řádu, která se týká výkonu rozhodnutí prodejem nemovitých věcí.

Závodem se rozumí organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti, přičemž se má za to, že závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu (§ 502 NOZ). Obchodní zákoník definoval podnik v ustanovení § 5 odst. 1 jako soubor hmotných, jakož i osobních a nehmotných složek podnikání, přičemž k podniku náleží věci, práva a jiné majetkové hodnoty, které patří podnikateli a slouží k provozování podniku nebo vzhledem ke své povaze mají tomuto účelu sloužit. Z povahy věci se jedná o věc hromadnou a z rozhodnutí soudního komisaře vyplyne, zda bude závod dražen jako celek, popř. budou jeho jednotlivé části draženy odděleně. Vodítkem je dosažení co nejvyššího výtěžku s ohledem na současný a případný budoucí provoz závodu.

Soudní komisař označí závod⁷⁴ uvedením obchodní firmy, právní formy, sídla a identifikačního čísla, resp. uvedením data narození, popř. rodného čísla, jde-li o podnikatele vedeného v živnostenském rejstříku, a usnesením ustanoví správce závodu (§ 338h OSŘ). Jde o osobu zapsanou v seznamu insolvenčních správců, která splňuje předpoklady pro řádný výkon správy závodu (§ 63b odst. 2 JŘOKS), správu závodu vykonává s odbornou péčí, za což jí náleží odměna a náhrada hotových výdajů. Při výkonu své funkce je správce vázán zákony, jakož i dalšími právními předpisy a dbá pokynů soudu.

⁷³ K tomuto tématu viz BUREŠ, Jaroslav; DRÁPAL, Ljubomír; KRČMÁŘ, Zdeněk aj. *Občanský soudní řád : Komentář. II. díl. 7. vyd.* Praha : C. H. Beck, 2006. s. 1690-1742. ISBN 80-7179-378-7; dále také KASÍKOVÁ, Martina. Jak skutečně zpeněžit majetek při likvidaci dědictví? III. *Ad Notam*. 2011, roč. 17, č. 6, s. 3-13. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2011_6.pdf>.

⁷⁴ K označení podniku srovnej usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29. dubna 2004, sp. zn. 29 Co 149/2004.

Vyjma dočasné správy závodu je správci uloženo, aby zjistil potřebné údaje o stavu hospodaření závodu, o jeho ekonomické výkonnosti, provedl soupis jmění sloužícího k provozování závodu (§ 338m OSŘ) a aby podal soudnímu komisaři zprávu o obvyklé ceně závodu.⁷⁵ Správce může za účelem ocenění přibrat znalce.

Na základě zprávy správce o ceně závodu vydá soudní komisař usnesení dle ustanovení § 338n OSŘ, v němž určí cenu majetku náležejícího k závodu (včetně výše peněžních prostředků), stejně tak cenu všech dluhů náležejících k závodu (včetně výše peněžitých závazků) a konečně zjištěnou cenu závodu. Zjištěnou cenu soudní komisař určí ve výši čistého majetku závodu.⁷⁶

Po právní moci usnesení dle § 338n OSŘ vydá soudní komisař usnesení dle § 338o OSŘ (tj. dražební vyhlášku), tzn. nařídí dražební jednání. Obsahovými náležitostmi jsou mimo jiné čas a místo dražebního jednání, označení draženého závodu, údaje uvedené v usnesení o ceně, výše nejnižšího podání, výše jistoty a způsob jejího zaplacení. Specifikem je povinnost upozornit dražitele, že cena závodu, tudíž i výše nejnižšího podání, se může změnit (snížit i zvýšit) s ohledem na změnu hodnoty jmění draženého závodu. Dražební vyhláška se zveřejňuje na úřední desce soudu (včetně té elektronické) a na úřední desce (resp. způsobem v místě obvyklým) obecního úřadu, v jehož obvodu se závod nachází. Dále se doručuje osobám a institucím uvedeným v § 338p odst. 1 OSŘ.

Dražební jednání řídí soudní komisař, koná se nejméně 30 dnů po vydání dražební vyhlášky a začíná na ceně ve výši jedné poloviny ceny majetku náležejícího k závodu, nejvýše však ve výši dvou třetin zjištěné ceny závodu (§ 338r odst. 1 OSŘ) (s přihlédnutím k případné změně, tzv. aktualizaci ceny podniku - § 338t OSŘ). Dražba probíhá, dokud dražitelé činí podání, přičemž následující podání musí být vyšší o částku rovnající se alespoň 5% nejnižšího podání (§ 63d JŘOKS). Příklep je udělen tomu z dražitelů, který učinil nejvyšší podání. Učinilo-li více dražitelů stejné podání, rozhoduje předkupní právo nebo výhrada zpětné koupě k celému závodu, k části závodu, popř. k jednotlivým součástem majetku, které náležejí k závodu a los v případě, že nedojde mezi dražiteli k dohodě.

Usnesení o příklepu dle § 338y OSŘ se doručuje vydražiteli a obsahuje náležité identifikační údaje o osobě vydražitele, o vydraženém závodu, výši nejvyššího podání,

⁷⁵ K obvyklé ceně viz poznámky pod čarou č. 66 a 67.

⁷⁶ K pojmu čistého majetku závodu srovnej ustanovení § 6 odst. 3 zákona č. 513/1991 Sb.

částku, kterou je vydražitel povinen zaplatit a lhůtu jemu stanovenou k zaplacení nejvyššího podání. Nabytím právní moci usnesení o příklepu a zaplacením nejvyššího podání přechází závod do majetku svého vydražitele, a to zpětně ke dni vydání usnesení.

Nebylo-li při dražebním jednání učiněno ani nejnižší podání, soudní komisař dražbu skončí. Bude-li nařízeno další dražební jednání, nejnižšího podání bude stanoveno ve výši jedné čtvrtiny ceny majetku náležejícího k závodu, nejvýše však ve výši jedné třetiny zjištěné ceny závodu. Shora popsany postup dle jednotlivých ustanovení občanského soudního řádu se použije obdobně.

U výkonu rozhodnutí postižením závodu zákonná úprava nepočítá s možností provést dražbu elektronicky, prostřednictvím internetu.

Na prodej části závodu, tj. organizační složky závodu, resp. na prodej podílu spolumajitele závodu a na prodej rodinného závodu se užití ustanovení o výkonu rozhodnutí prodejem závodu, nestanoví-li zákon jinak (§ 338zp, § 338zq, § 338 zqa OSŘ).

Prodej ve veřejné dražbě⁷⁷

Prodej ve veřejné dražbě podle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách (dále také jen „VD“), je s účinností od 1. července 2009 další z variant zpeněžení zůstavitelova majetku, a to ať již majetku movitého či nemovitého, závodu, zůstavitelových majetkových práv (§ 17 odst. 3 VD), není-li z dražby vyloučen podle ustanovení § 5 VD, popř. podle ustanovení § 17 VD (např. práva duševního vlastnictví, předměty kulturní hodnoty bez potřebného osvědčení, věci na nichž vázne zákonné předkupní právo, popř. právo nájemní, bez souhlasu oprávněné osoby, ...).

Veřejnou dražbu dobrovolnou je možno provést pouze na základě písemné smlouvy o provedení dražby, kterou uzavře navrhovatel s dražebníkem. Navrhovatelem bude v tomto případě soudní komisař, jakožto osoba oprávněná s předmětem dražby hospodařit, resp. jej zcizit (§ 17 odst. 1, 4 VD, § 231 odst. 1 ZZŘS, dosud § 175u OSŘ).

⁷⁷ K tomuto tématu viz VESELÝ, Jan; RAKOVSKÝ, Adam; MIKŠOVSKÝ, Petr aj. *Zákon o veřejných dražbách : Komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2001. 776 s. ISBN 80-7179-348-5; dále také PRUDILOVÁ, Miloslava. *Veřejné dražby a exekuce*. 1. vyd. Praha : Linde Praha a.s., 2001. 449 s. ISBN 80-7201-288-6; a dále také SVOBODA, Jan. K postupu soudního komisaře při likvidaci dědictví prodejem ve veřejné dražbě. *Ad Notam*. 2011, roč. 17, č. 2, s. 17-19. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2011_2.pdf>

Obsahem smlouvy bude také sjednaná odměna dražebníka, popř. bude stanoven způsob, jakým bude odměna určena (§ 18 VD) Neobsahuje-li smlouva o provedení dražby veškeré náležitosti stanovené zákonem, je neplatná (§ 19 odst. 7 VD).

Místo, datum a čas konání dražby (§ 12 VD), předmět dražby (§ 11 VD), jeho cenu (§ 13 VD), výši nejnižšího podání, jakož i další informace uvede dražebník v dražební vyhlášce (§ 20 VD), kterou uveřejní způsobem vzhledem k předmětu dražby v místě obvyklým nejméně 15 dnů před konáním dražby; jde-li o nemovité věci, závod nebo přesahuje-li nejnižší podání 100.000,- Kč, uveřejňuje se vyhláška i na centrální adrese,⁷⁸ a to nejméně 30 dnů před konáním dražebního jednání. V těchto lhůtách zašle dražebník dražební vyhlášku soudnímu komisaři, popř. osobám, které mají k předmětu dražby (k nemovité věci) právo zapsané v katastru nemovitostí a správci daně, v jehož obvodu se nemovitá věc nachází. U věcí podléhajících zkáze je možno lhůty přiměřeně zkrátit.

Licitátor zahájí dražbu a učiní prohlášení o předmětu dražby, které obsahuje popis draženého předmětu, jeho cenu, nejnižší podání (s přihlédnutím k § 23 odst. 7 VD) a minimální výši příhozu. Draží se, dokud účastníci dražby činí vyšší podání. Licitátor udělí příklep tomu z dražebníků, který učinil nejvyšší podání. Při shodě více nejvyšších podání, rozhoduje předkupní právo k věci, poté los. Neučiní-li žádný z účastníků dražby ani nejnižší podání, licitátor sníží nejnižší podání, bylo-li to ujednáno ve smlouvě o provedení dražby, jinak dražební jednání ukončí.

Zákon umožňuje provedení opakovaní dražby na základě nově uzavřené smlouvy o provedení opakované dražby mezi navrhovatelem a původním dražebníkem, a to do 10 dnů od neúspěšné dražby (§ 25 VD).

O provedené dražbě sepíše dražebník protokol (§ 27 VD), v němž mimo jiné uvede údaje o čase a místě konání dražby, o předmětu dražby, o vydražiteli a o ceně dosažené vydražením, a doručí jej soudnímu komisaři, popř. dalším osobám uvedeným v § 20 odst. 5 VD.

Vlastnictví k předmětu dražby přechází na vydražitele pokud uhradí cenu dosaženou vydražením ve stanovené lhůtě, a to zpětně ke dni udělení příklepu licitátorem (§ 30 VD).⁷⁹ O nabytí předmětu dražby vydá dražebník vydražiteli potvrzení

⁷⁸ Přístupná z WWW: <<http://www.centralniadresa.cz/cadr/>>.

⁷⁹ K nabytí vlastnického práva k vydražené věci viz rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27. října 1993, sp. zn. 1 Cdo 31/92, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí pod č. Rc 64/1995.

(§ 31 VD), které bude v případě vydražení nemovité věci či podniku titulem k zápisu vlastnického práva do katastru nemovitostí, a bez zbytečného odkladu mu předmět dražby, včetně všech potřebných dokumentů k němu, předá (§ 32 VD).

Dražebník složí nebo bezhotovostně převede vydražitelem zaplacenou částku na zvláštní bankovní účet dědického soudu, kde bude uschována až do vydání rozvrhového usnesení.

S účinností od 1. ledna 2013 lze dražbu podle zákona o veřejných dražbách uskutečnit též elektronicky (§ 16a VD) a podmínky postupu při elektronické dražbě s účinností od 1. ledna 2014 stanoví ministerstvo vyhláškou.⁸⁰

Prodej v dražbě prostřednictvím exekutora⁸¹

Ve snaze zpeněžit zůstavitelův majetek může soudní komisař využít též služeb soudního exekutora. Soudní exekutor je oprávněn provést dražbu movité či nemovité věci na návrh, prakticky srovnatelně jako je tomu u dražby dobrovolné provedené podle zákona o veřejných dražbách. Toto jeho oprávnění a zároveň povinnost vyplývá z ustanovení § 76 odst. 2 EŘ ve spojení s ustanovením § 231 odst. 1, § 232 odst. 1 písm. d) ZZŘS, dosud § 175u OSŘ.

Prostřednictvím soudního exekutora je možno dražit jak věci movité, tak nemovité, závod, i jiné majetkové hodnoty, nicméně exekuční řád, přestože obsahuje vlastní ustanovení o exekuci prodejem movitých věcí a nemovitostí (§ 66 - 69a EŘ), o postižení závodu (§ 70, 71 EŘ), nenabízí žádný alternativní postup, neboť v těchto jeho paragrafech nalezneme zejména odkazy na občanský soudní řád a přiměřené použití ustanovení o výkonu rozhodnutí (§ 52 odst. 1 EŘ). Bude-li tedy soudní exekutor pověřen soudním komisařem, aby provedl veškeré úkony směřující ke zpeněžení zůstavitelova majetku, bude soudní exekutor postupovat obdobně, jak bylo uvedeno výše.

⁸⁰ Česko. Ministerstvo pro místní rozvoj. Vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj ze dne 24. ledna 2014 č. 18 o stanovení podmínek postupu při elektronické dražbě. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2014, částka 8, s. 118-120. Dostupná také z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2014-18>>. ISSN 1211-1244.

⁸¹ K tomuto tématu viz KASÍKOVÁ, Martina aj. *Exekuční řád : Komentář*. 3. vyd. Praha : C. H. Beck, 2013. 957 s. ISBN 978-80-7400-476-6.

Prodej smlouvou (mimo dražbu)

Prodej smlouvou, tzv. prodej z volné ruky, je čtvrtým ze způsobů zpeněžení zůstavitelova majetku uvedených v ustanovení § 232 odst. 1 ZZŘS (dosud § 175u odst. 1 OSŘ). Z hlediska praktického využití tohoto institutu se jedná asi o nejvíce diskutovaný postup, který může soudní komisař v rámci likvidace pozůstalosti zvolit.

Co do rozsahu možného zpeněžení, je v rámci prodeje mimo dražbu možné zpeněžit veškerý zůstavitelův majetek (věci movité / nemovité, závod, převoditelná majtková práva, jiné majtkové hodnoty) a je na rozhodnutí soudního komisaře, zda majetek spadající do likvidační podstaty zpeněží jako celek, popř. jej zpeněží po částech. Učiní tak na základě písemné smlouvy, kterou na jedné straně uzavře soudní komisař, jako prodávající, a na straně druhé nabyvatel, jako kupující. Smlouva musí být dostatečně určitá, zejm. u vymezení předmětu prodeje tak, aby nebyl zaměnitelný, u ceny je vhodné stanovit způsob a dobu splatnosti a stanovit způsob předání. Dále musí soudní komisař kupujícího upozornit na možné vady předmětu prodeje.

Až dosud se tento způsob zpeněžení odlišoval od předchozích postupů tím, že prodej mimo dražbu mohl být prováděn jen se souhlasem dědického soudu (§ 175zd odst. 2 OSŘ). To však již neplatí, neboť dle ustanovení § 231 odst. 1 ZZŘS je předchozí souhlas soudu vyžadován pro všechny způsoby zpeněžení majetku likvidační podstaty. Občanský soudní řád až dosud nevyklučoval ani souhlas dodatečný, který posvětil již uzavřenou smlouvu mezi soudním komisařem a nabyvatelem. Nově zákon o zvláštních řízeních soudních počítá jen s udělením souhlasu předběžného, jenž bude obsahovat určení rozsahu zpeněžované pozůstalosti, jakož i cenu nebo jiné podmínky (§ 231 odst. 2 ZZŘS). O úkon zpeněžení nepůjde, nebudou-li dodrženy soudem stanovené podmínky, resp. nebude-li souhlas vůbec udělen. Rovněž občanský soudní řád stanovil neplatnost smlouvy jako negativní následek nedostatku souhlasu soudu.

Souhlas uděluje soud ve formě usnesení, přičemž návrh tohoto usnesení soudní komisař nevypracovává, neboť by tím nepřímou uděloval souhlas sám sobě.⁸²

Peníze z prodeje přijme soudní komisař do úschovy, a to tak, přesahují-li částku 20.000,- Kč, že je uloží u banky na běžný účet dědického soudu (§ 110 odst. 1 JŘOKS).

⁸² MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Leges s.r.o., 2011. s. 312. ISBN 978-80-87212-79-0; dále viz usnesení Městského soudu v Praze ze dne 18. dubna 2008, sp. zn. 24 Co 547/2007-428.

K samotnému postupu prodejem z volné ruky publikovala Kasíková v časopise Notářské komory ČR Ad Notam několik článků,⁸³ ve kterých zastává názor, že soudní komisař by měl prodat majetek mimo dražbu pouze v případě, kdy je zcela jasné, že prodej v dražbě (soudní, veřejné, exekutorské) nesplní svůj účel. Bere tedy prodej mimo dražbu jako poslední šanci na zpeněžení majetku, kdy všechny ostatní způsoby selhávají, byť je si vědoma toho, že občanský soudní řád žádnou hierarchii mezi způsoby zpeněžení zůstavitelova majetku při likvidaci dědictví nezavádí. Dle jejího názoru by měli soudní komisaři postupovat obezřetněji a měli by využít procesních postupů v zákonech více normovaných.

Opačný názor vyjádřil ve svém článku pro Ad Notam Šedivý,⁸⁴ který je toho názoru, že soudní komisař, kterého staví do role insolvenčního správce, by měl svým aktivním vystupováním zajistit řádné zpeněžení majetku, a to pokud možno za co nejvyšší cenu, s co nejnižšími náklady a v co nejkratší době, tj. apeluje na dodržení zásady hospodárnosti řízení. Východiskem je široká možnost inzerce prodávaného majetku, oslovení co největšího počtu zájemců, a to při využití internetu, kde náklady na inzerci představují částky nesrovnatelně nižší v porovnání s náklady spojenými s provedením dražby.

4.7. Přihlašování pohledávek

Pasiva likvidační podstaty

Jako se aktiva pozůstalosti a majetek tvořící likvidační podstatu do jisté míry překrývají, zrovna tak určitá pasiva pozůstalosti, jimiž jsou v souladu s ustanovením § 171 odst. 2 ZZŘS dluhy zůstavitele, které měl v době smrti, jakož i dluhy, které mají původ v právních skutečnostech, z nichž by měl plnit zůstavitel, kdyby mu v tom nezabránila smrt, a náklady pohřbu, tvoří pasiva likvidační podstaty (§ 238 odst. 1

⁸³ KASÍKOVÁ, Martina. Jak skutečně zpeněžit majetek při likvidaci dědictví? *Ad Notam*. 2011, roč. 17, č. 4, s. 15-20. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2011_4.pdf>.

KASÍKOVÁ, Martina. Jak skutečně zpeněžit majetek při likvidaci dědictví? II. *Ad Notam*. 2011, roč. 17, č. 5, s. 9-20. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2011_5.pdf>.

KASÍKOVÁ, Martina. Jak skutečně zpeněžit majetek při likvidaci dědictví? III. *Ad Notam*. 2011, roč. 17, č. 6, s. 3-13. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2011_6.pdf>.

KASÍKOVÁ, Martina. Odlišný názor na zpeněžení majetku zůstavitele při likvidaci dědictví mimo dražbu. *Ad Notam*. 2011, roč. 17, č. 6, s. 40. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2011_6.pdf>.

⁸⁴ ŠEDIVÝ, Petr. Zpeněžení majetku zůstavitele v likvidaci dědictví mimo dražbu. *Ad Notam*. 2011, roč. 17, č. 5, s. 22-25. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2011_5.pdf>.

ZZŘS). Výjimkou ze shora uvedeného jsou dluhy ve formě různých úroků a úroků z prodlení, smluvních pokut a penále, na něž vzniklo právo až po smrti zůstavitele. Tyto nebudou do pasiv likvidační podstaty zařazeny [§ 238 odst. 1 písm. a) až d) ZZŘS].

Nadto naopak budou do pasiv likvidační podstaty zařazeny dluhy z pohledávek, které vznikly ze smluv uzavřených ve prospěch pozůstalosti nebo majetku patřícího do likvidační podstaty těmi, kdo spravovali pozůstalost v době do nařízení likvidace pozůstalosti, resp. uzavřených likvidačním správcem nebo notářem po nařízení likvidace pozůstalosti. Příkladem mohou být smlouvy na dodávky surovin a energií do závodu zůstavitele za účelem zachování jeho provozu či smlouvy o pojištění majetku patřícího do likvidační podstaty pro případ jeho poškození či zničení.

Příhláška

Z výtěžku zpeněžení likvidační podstaty může být uspokojena jen taková pohledávka, které odpovídá dluh, jenž patří do pasiv likvidační podstaty, a která byla přihlášená nebo která byla soudu oznámena, považuje-li se takové podání za přihlášku. Záleží tedy na aktivitě a pozornosti zůstavitelova věřitele, aby řádně a včas uplatnil své právo u soudu, resp. u soudního komisaře, neboť negativním následkem pro něj může být zánik nepřihlášené pohledávky (§ 277 ZZŘS).

Před nařízením likvidace pozůstalosti buď zůstavitelovi věřitelé sami z vlastní iniciativy oznámí⁸⁵ soudnímu komisaři své pohledávky za zůstavitelem, nebo může být využito institutu svolání věřitelů dle ustanovení § 174 ZZŘS, tzv. konvokace, která je impulsem pro všechny věřitele, kteří tak dosud neučinili, aby v soudem stanovené lhůtě přihlásili a listinami doložili své pohledávky vůči zůstaviteli. Nezbytnou náležitostí usnesení, jímž soud věřitele vyzývá, je poučení o následcích nepřihlášení pohledávky (viz shora uvedený § 277 ZZŘS).

⁸⁵ Zákon o zvláštních řízeních soudních nově v ustanovení § 245 upravuje tzv. oznámení pohledávky, čímž řeší spor, který tu byl ještě za účinnosti staré právní úpravy, a který se týkal otázky, zda již jednou „přihlášení“ věřitelé musí své pohledávky přihlašovat znovu i po nařízení likvidace dědictví dle ustanovení § 175t OSŘ. Nově tedy věřitelé, kteří oznámili své pohledávky ještě před nařízením likvidace pozůstalosti, nemusí znovu své pohledávky přihlašovat i po nařízení likvidace, jestliže oznámení, které učinili mělo obsahové náležitosti zákonem vyžadované pro přihlášku. Srovnej též MUZIKÁŘ, Ladislav. Likvidace dědictví. *Ad Notam*. 2010, roč. 16, č. 4, s. 8-16. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2010_4.pdf>. Srovnej též RYŠÁNEK, Zdeněk. Likvidace dědictví. *Ad Notam*. 2009, roč. 15, č. 2, s. 45-49. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2009_2.pdf>.

Institut konvokace je obsažen i v samotném usnesení, jímž se nařizuje likvidace pozůstalosti [§ 196 odst. 2 písm. a) ZZŘS], a to včetně obligatorního poučení o následcích nepřihlášení pohledávky řádně a včas.

Obsahové náležitosti přihlášky vymezuje § 241 ZZŘS. Vedle označení soudu, jemuž je podání určeno, označení osoby, která podání činí, označení věci, které se podání týká a co sleduje, datace a podpisu, tj. vedle tzv. obecných náležitostí stanovených v ustanovení § 42 odst. 4 OSŘ, musí být v přihlášce vyličený skutečnosti, na nichž se pohledávka věřitele zakládá, a vyčíslena jistina pohledávky a její příslušenství, a to v korunách českých. Současně je stanovena povinnost veškerá tvrzení podložit náležitými listinami (§ 247 odst. 1 ZZŘS).

Specifickými případy přihlášení pohledávky do pasiv likvidační podstaty jsou (a) přihlášení zajištěné pohledávky za zůstavitelem - § 242 ZZŘS, (b) přihlášení zajištěné pohledávky za 3. osobou - § 243 ZZŘS, a (c) podmíněné přihlášení pohledávky solidárního dlužníka se zůstavitelem - § 244 ZZŘS. Pro všechny tyto případy platí, co bylo uvedeno shora, a nadto je věřiteli, který takovou přihlášku ad (a) a (b) podává, stanovena povinnost tvrdit skutečnosti, na nichž se zajištění zakládá a kdy vzniklo, a současně povinnost předložit soudu listiny právo na uspokojení ze zajištění prokazující.

Neobsahuje-li přihláška předepsané náležitosti a nejsou-li tyto věřitelem doplněny ani v dodatečně přiměřené lhůtě, soud přihlášku odmítne. Důvodem pro odmítnutí je rovněž opožděnost podání či skutečnosti, že podání učinila osoba k tomu neoprávněná.

Zcela stěžejním následkem uplatnění pohledávky přihláškou pro věřitele je stavení běhu promlčecí lhůty a lhůty pro zánik práva (§ 246 ZZŘS). Pouze řádné a včasné přihlášení pohledávky v rámci nařízené likvidace pozůstalosti má stejný účinek, který předvídá ustanovení § 648 NOZ⁸⁶ (dosud § 112 OZ). Účinnost stavení je stanovena zpětně ke dni, v němž bylo usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti vyvěšeno na úřední desce soudu.

Tento efekt má pouze přihlášení pohledávky ve spojitosti s likvidací pozůstalosti. Věřitelé se často mylně domnívají, že běžným přihlášením pohledávky

⁸⁶ Uplatní-li věřitel v promlčecí lhůtě právo u orgánu veřejné moci a pokračuje-li řádně v zahájeném řízení, promlčecí lhůta neběží. To platí i o právu již vykonatelném, pokud byl pro ně navržen výkon rozhodnutí nebo navrženo nařízení exekuce.

do dědického řízení, popř. přihlášením na základě výzvy obsažené v ustanovení § 174 ZZŘS (dosud § 175n OSŘ), je jejich pohledávka „zajištěna“, že budou uspokojeni. Není tomu tak. Nejde o řádné uplatnění pohledávky, jak bylo uvedeno shora. Vedle přihlášení pohledávky do pozůstalostního řízení je třeba uplatnit pohledávku žalobou u soudu, a to třeba i vůči ještě neznámým dědicům zůstavitele. Teprve uplatněním pohledávky u soudu se běh promlčecí lhůty staví. Řada pozůstalostních řízení se projednává měsíce i roky, průtahy mohou být zapříčiněny rozličnými důvody (velkým množstvím účastníků, dožadováním u ostatních soudů, potřebou ustanovit znalce, nařízením likvidace, ...) a tak se stane, že při skončení pozůstalostního řízení je pohledávka promlčena a věřitel s tím již nic nenadělá. Namítnutí promlčení je plně v režii dědiců, soudní komisař na ně neupozorňuje, sám od sebe k němu nepřihlíží.

Lhůta pro přihlášení pohledávky

Lhůta stanovená v usnesení dle § 196 odst. 1 ZZŘS (dosud § 175t OSŘ) je lhůtou soudcovskou, což znamená, že její délku stanoví soud (soudní komisař) a může ji případně též prodloužit (§ 55 OSŘ). Otázkou však zůstává povaha této lhůty, resp. důsledky jejího zmeškání.

Je možné na tuto lhůtu nahlížet jako na lhůtu prekluzivní, popř. jako na lhůtu pořádkovou. V ustanovení § 277 ZZŘS (dosud § 175t odst. 2 OSŘ) je stanoveno, že neuspokojené pohledávky zanikají, avšak tento zánik není spojen s jejich opožděným oznámením soudu. Je spojen s likvidací samou. Je tedy možné, že i včas přihlášená pohledávka nebude uspokojena a zanikne, a to z důvodu, že bude zařazena do skupiny pohledávek, které se uspokojují dle pořadí později, a výtěžek získaný zpeněžením zůstavitelova majetku bude vyčerpán. Prekluze práva tedy s marným uplynutím lhůty spojena není.⁸⁷

Ze shora uvedeného vyplývá, že lhůta stanovená pro uplatnění pohledávek u soudu má charakter lhůty pořádkové. Je tedy možné, aby věřitel přihlásil pohledávku i po uplynutí stanovené lhůty, a aby byla jeho pohledávka při rozvrhu výtěžku uspokojena. Věřitel však, do doby než oznámí svoji pohledávku soudu, není účastníkem

⁸⁷ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Leges s.r.o., 2011. s. 306-307. ISBN 978-80-87212-79-0.
Viz též FILIPOVÁ, Jana. K problematice účastníků řízení při likvidaci dědictví. *Ad Notam*. 2009, roč. 15, č. 6, s. 207-211. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2009_6.pdf>.

řízení a opožděným uplatněním své pohledávky se připravuje o čas, kdy by mohl svými úkony, jako účastník, ovlivňovat řízení o likvidaci pozůstalosti. Nehledě na možnost promlčení jeho pohledávky.

Přezkoumání pohledávky soudem

Vedle seznamu majetku likvidační podstaty vede soudní komisař i seznam pohledávek. V tomto seznamu jsou pod samostatnými položkami evidovány pohledávky věřitelů, jejichž přihlášky nebyly pravomocně odmítnuty, pohledávky, které věřitelé oznámili a které jsou pokládány za přihlášené, a pohledávky, které se uspokojují při likvidaci pozůstalosti, i když nebyly přihlášeny, tj. pohledávky ze smluv uzavřených ve prospěch pozůstalosti likvidačním správcem nebo notářem. U každé pohledávky soudní komisař uvede skutečnosti, na nichž se podle věřitele zakládá (tzn. právní titul - např. smlouva o úvěru, nedoplatek na veřejném zdravotním pojištění, náhrada škody, aj.), výši jistiny pohledávky a jejího příslušenství, zda jde o pohledávku vykonatelnou a zda bylo uplatněno uspokojení ze zajištění.

Likvidace pozůstalosti je vedena snahou uspokojit v co nejvyšší míře zůstavitelovy přihlášené věřitele, a to zpeněžením zanechaného majetku a rozdělením výtěžku zpeněžení. Avšak čím více věřitelů se přihlásí, tím více bude muset být výtěžek zpeněžení majetku likvidační podstaty štěpen, a tím méně budou pohledávky jednotlivých věřitelů uspokojeny. S rostoucím počtem věřitelů klesají i šance dědiců na vydání případného likvidačního přebytku. Je zde tedy zájem, aby byly v rámci likvidace pozůstalosti uspokojeny jen pohledávky skutečně oprávněných věřitelů.

Za účelem přezkoumání pohledávek nařídí soudní komisař neveřejné jednání,⁸⁸ k němuž předvolá věřitele, kteří jsou účastníky (§ 117 odst. 1 ZZŘS), popř. jejich zástupce, a další osoby, jejichž přítomnosti je třeba.⁸⁹ Dostaví-li se k jednání likvidační správce, soudní komisař mu umožní účast při jednání.

⁸⁸ Jednání není třeba nařizovat, je-li v seznamu pohledávek zapsána jen jediná pohledávka, nebo jestliže se věřitelé vzdali práva účasti na přezkoumání pohledávek při jednání, popř. souhlasí s přezkoumáním pohledávek bez nařízení jednání (§ 253 ZZŘS). Při přezkoumání pohledávek soudní komisař postupuje způsobem uvedeným v § 255 ZZŘS, tj. jako při jednání - avšak ostatní věřitelé nemohou přezkoumávané pohledávky popřít (§ 259 odst. 2 ZZŘS).

⁸⁹ Mezi těmito osobami nebudou ani dědici, vypravitel pohřbu, stát, pozůstalý manžel a další osoby uvedené v § 110 až § 116 ZZŘS, neboť jejich účast na pozůstalostním řízení končí dnem právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti (§ 117 odst. 2 ZZŘS). Tyto osoby by mohly být účastníky likvidace pozůstalosti, pokud by samy přihlášily svou pohledávku vůči zůstaviteli a tudíž by byly v postavení věřitele (např. pohledávka vypravitele pohřbu z titulu uhrazení nákladů pohřbu).

Tyto osoby mají při jednání možnost provádět důkazy, jednotlivé pohledávky zpochybňovat, namítat jejich promlčení a tím pro sebe zajistit výhodnější postavení při konečném rozvrhu. Se všemi uplatněnými námitkami se musí vypořádat soudní komisař, neboť při likvidaci pozůstalosti nepřichází v úvahu postup dle ustanovení § 173 ZZŘS (dosud § 175k odst. 3 OSŘ), tj. že by se ke sporným pasivům nepřihlíželo (§ 175y odst. 2 OSŘ).

Přezkoumání podléhají zásadně všechny pohledávky evidované v seznamu pohledávek. Soudní komisař každou přezkoumávanou pohledávku posoudí s přihlédnutím ke všem známým rozhodným skutečnostem co do právního důvodu a výše, a to na základě věřitelem doložených listin a dalších důkazních prostředků. Soudnímu komisaři však nepřísluší posouzení otázky promlčení pohledávky. K tomu přihlédnou jen tehdy, namítne-li to některý z věřitelů. Následně soudní komisař uvede, zda je možno pohledávku pokládat za prokázanou a v jaké výši.

Výjimku tvoří skupina pohledávek vzniklých ze smluv, které uzavřeli likvidační správce nebo notář. I tyto však lze z rozhodnutí soudního komisaře přezkoumat.

Další výjimkou jsou vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím soudu nebo jiného příslušného orgánu. Tyto budou přezkoumávány jen v případě, že vyjdou najevo nové rozhodné skutečnosti, které nebyly nebo nemohly být uplatněny v řízení, v němž bylo o pohledávce rozhodnuto. Soudní komisař navíc nemůže pokládat pohledávku zařazenou do této skupiny za neprokázanou jen na základě jiného právního posouzení těch skutečností, které byly v řízení o této pohledávce uplatněny nebo jinak známy.

Výsledek přezkoumání pohledávek a práv na uspokojení pohledávek ze zajištění soudní komisař uvede po skončení jednání v seznamu pohledávek (§ 258, § 259 odst. 3 ZZŘS).

Popření pohledávky věřitelem

Věřitelé přítomní na jednání mají právo vyjádřit se, zda a v jaké výši popírají pohledávky nebo práva na uspokojení pohledávek ze zajištění ostatních věřitelů, které soudní komisař pokládá za prokázané.

Lze rozlišit čtyři varianty postupu: (a) věřitel A pohledávku nebo právo na uspokojení pohledávky ze zajištění věřitele B nepopírá, (b) věřitel A pohledávku

nebo právo na uspokojení pohledávky ze zajištění věřitele B popírá a soudní komisař dojde k závěru, že pohledávku věřitele B nelze mít dále za prokázanou, (c) věřitel A pohledávku nebo právo na uspokojení pohledávky ze zajištění věřitele B popírá, soudní komisař však setrvá na závěru, že pohledávku věřitele B pokládá i nadále za prokázanou, a věřitel A nepožaduje, aby věřitel B uplatnil svou pohledávku žalobou u soudu, (d) věřitel A pohledávku nebo právo na uspokojení pohledávky ze zajištění věřitele B popírá, soudní komisař však setrvá na závěru, že pohledávku věřitele B pokládá i nadále za prokázanou, a věřitel A požaduje, aby věřitel B uplatnil svou pohledávku žalobou u soudu.

K případu uvedenému shora pod písmenem (a) není co dodat.

Nelze-li mít pohledávku nebo právo na uspokojení pohledávky ze zajištění nadále za prokázané, ať již zcela nebo zčásti, tj. případ uvedený shora pod písmenem (b), soud vyzve věřitele, aby se žalobou dle občanského soudního řádu domáhal, že mu pohledávka náleží a v jaké výši, popřípadě, že má právo na uspokojení pohledávky ze zajištění [§ 260 odst. 1 písm. a) ZZŘS].

Popírá-li věřitel pohledávku nebo právo na uspokojení pohledávky ze zajištění druhého věřitele, avšak jím předložené důkazy nejsou natolik pádné, aby přinutily soudního komisaře ke změně svého závěru o míře jejich prokázání - případy uvedené shora pod písmeny (c) a (d) - je třeba rozlišit, zda popírající věřitel bude požadovat, aby druhý věřitel, jehož pohledávku nebo právo na uspokojení pohledávky ze zajištění popírá, je uplatnil žalobou u soudu, nebo tento požadavek nevznese.

Není-li požadavek na uplatnění pohledávky nebo práva na uspokojení pohledávky ze zajištění žalobou u soudu vznesen, na míře prokázání jejich právního důvodu a výše se nic nemění - případ uvedený shora pod písmenem (c).

Požaduje-li však popírající věřitel, aby druhý věřitel uplatnil svou pohledávku nebo právo na uspokojení pohledávky ze zajištění žalobou u soudu - případ uvedený shora pod písmenem (d) - soudní komisař mu uloží, aby složil u soudu jistotu⁹⁰

⁹⁰ Jistota je stanovena ve výši jedné třetiny popřené pohledávky, popřené práva na uspokojení pohledávky ze zajištění nebo jejich popřených částí, nejméně však 10.000,- Kč a nejvýše 100.000,- Kč (§ 257 odst. 2 ZZŘS) - výjimkou je věřitel, který splňuje předpoklady pro úplné osvobození od soudních poplatků dle ustanovení § 138 OSŘ.

na náhradu nákladů řízení o žalobě a na náhradu škody nebo jiné újmy,⁹¹ která by vznikla nedůvodným popřením pohledávky nebo práva na uspokojení pohledávky ze zajištění. Složí-li popírající věřitel jistotu ve stanovené výši a ve stanové lhůtě, soud vyzve věřitele, jehož pohledávka nebo právo na uspokojení pohledávky ze zajištění byly popřeny, aby se žalobou⁹² podle občanského soudního řádu domáhal určení, že mu pohledávka náleží a v jaké výši, popřípadě že má právo na uspokojení pohledávky ze zajištění. Pasivně legitimovaným je likvidační správce⁹³ a popírající věřitel. Likvidační správce si pro svůj postup v řízení o žalobě vyžádá pokyny soudu a řídí se jimi.

Věřitel, jehož pohledávka nebo právo na uspokojení pohledávky ze zajištění byly popřeny, může v žalobě uplatnit jen ty skutečnosti, které uvedl v řízení o pozůstalosti až do skončení přezkumného jednání, resp. až do doby, kdy soud uvedl v seznamu pohledávek, že pohledávku nebo právo na uspokojení pohledávky ze zajištění nelze pokládat za prokázané. Jde o projev určitého prvku koncentrace řízení.

Naopak předmětem důkazu jsou jen rozhodné skutečnosti, které nebyly nebo nemohly být uplatněny v řízení, v němž bylo vydáno pravomocné rozhodnutí, v případě, že byla u soudu uplatněna pohledávka nebo právo na uspokojení pohledávky ze zajištění, které byly věřiteli přiznány pravomocným rozhodnutím soudu nebo jiného příslušného orgánu. Rozhodnutí soudu o žalobě, jenž je závazné pro všechny účastníky při likvidaci pozůstalosti, však nemůže spočívat jen na jiném právním posouzení týchž rozhodných skutečností (§ 265 odst. 2 ZZŘS, též § 255 odst. 2 ZZŘS).

Zjištění pohledávky a práva na uspokojení pohledávky ze zajištění soudem

Z výtěžku zpeněžení majetku patřícího do likvidační podstaty se hradí, mimo jiné, pohledávky, které byly zjištěny. Za zjištěné pohledávky nebo práva na uspokojení pohledávky ze zajištění zákon považuje ty, které soudní komisař pokládá za prokázané

⁹¹ Pravomocně přiznaná náhrada škody nebo jiné újmy se uspokojí ze složené jistoty. Náhradu škody nebo jiné újmy je potřeba uplatnit do 6 měsíců od právní moci rozhodnutí o žalobě, jímž bylo žalobě pravomocně vyhověno (§ 267 ZZŘS).

⁹² Žaloba o určení se podává u příslušného okresního soudu ve lhůtě jednoho měsíce ode dne, kdy věřiteli bylo doručeno vyrozumění, že jeho pohledávka nebo právo na uspokojení pohledávky ze zajištění bylo popřeno věřitelem, který včas složil u soudu stanovenou jistotu.

⁹³ Soud jmenuje likvidačního správce mimo jiné tehdy, jakmile v řízení o likvidaci pozůstalosti dojde ke sporům o pasiva likvidační podstaty (§ 197 ZZŘS). Nebyl-li likvidační správce jmenován již v usnesení o nařízení likvidace, bude jmenován samostatným usnesením.

a takový závěr uvedl při přezkumném jednání nebo v seznamu pohledávek a ty, které nepopřel žádný z věřitelů nebo je popření neúčinné.⁹⁴

4.8. Rozvrh výtěžku, vypořádání nákladů, odměna notáře

Po zjištění pohledávek a práv na uspokojení pohledávek ze zajištění, jsou tyto uspokojeny dle rozvrhového usnesení vydaného soudním komisařem. V rozvrhovém usnesení soudní komisař zejména rozhodne, jak vysoké plnění připadá z výtěžku zpeněžení na každou uhrazovanou pohledávku, která se podle něho uspokojuje, a v jaké lhůtě bude plnění věřitelům vyplaceno. Nelze-li pohledávky uspokojit plně, rozhodne též o tom, které pohledávky a v jaké výši zůstanou neuspokojeny.

Pohledávky jsou uspokojovány hierarchicky, dle skupin,⁹⁵ do nichž jsou zařazeny. Přičemž platí, že pohledávky z nižší skupiny lze uspokojit až poté, co budou uspokojeny pohledávky ze skupiny vyšší. A dále platí, že nelze-li všechny pohledávky v téže skupině plně uspokojit, uspokojí se poměrně (zásada proporcionality).

Věřitelé, jejichž pohledávky jsou zajištěny majetkem patřícím do likvidační podstaty, jsou při rozvrhu výtěžku zvýhodněni, neboť jejich pohledávky se uspokojují přednostně, a to z čistého⁹⁶ výtěžku zpeněžení majetku, jímž jsou zajištěny. Dle rozvrhového usnesení budou tyto pohledávky uspokojeny v případě, že výtěžek zpeněžení majetku nestačí k plnému uspokojení. Při zajištění více pohledávek tímtož majetkem jsou tyto pohledávky uspokojovány dle zásady priority, tzn. pohledávky budou uspokojeny v pořadí, v jakém vzniklo jejich zajištění.

Zrovna tak bude čistý výtěžek zpeněžení přednostně odevzdán věřiteli zajištěné pohledávky, který v souladu se zákonem a se souhlasem soudu a v soudem stanovené

⁹⁴ Věřitel vzal své popření zpět, věřitel popřel pohledávku, ale nepožadoval její uplatnění žalobou u soudu, nebyly splněny zákonem stanovené podmínky - jistota nebyla složena vůbec, nebyla složena včas, nebo nebyla složena v předepsané výši.

⁹⁵ V souladu s ustanovením § 273 ZZŘS jsou pohledávky uspokojovány v tomto pořadí: (a) pohledávky ze smluv, které byly uzavřeny s likvidačním správcem nebo notářem, (b) pohledávky vzniklé státu na nákladech vynaložených na zpeněžení majetku likvidační podstaty a jeho správu, popř. též na úschovu majetku patřícího do likvidační podstaty u vhodného schovatele, (c) pohledávka odměny a náhrady nákladů likvidačního správce a, byla-li likvidačnímu správcí poskytnuta záloha, státu, (d) pohledávka odměny a náhrady nákladů notáře za úkony, které v řízení o pozůstalosti provedl jako soudní komisař, (e) pohledávka nákladů zůstavitelova pohřbu, (f) pohledávky odměny a náhrady nákladů těch, kdo vykonávali správu pozůstalosti za řízení v době do nařízení likvidace pozůstalosti, (g) pohledávky výživného, (h) ostatní pohledávky.
Srovnej ustanovení § 175v odst. 2 a odst. 3 OSŘ.

⁹⁶ Výtěžek získaný po odečtení poměrné části nákladů vynaložených na správu majetku patřícího do likvidační podstaty, včetně nákladů na vynaložených na zpeněžení majetku likvidačním správcem nebo notářem.

lhůtě uskutečnil zpeněžení zůstavitelova majetku (§ 233 ZZŘS), odevzdal výtěžek zpeněžení a podal soudu zprávu o průběhu zpeněžování (§ 234 ZZŘS).

Případná zbylá část čistého výtěžku bude po plném uspokojení věřitelů zajištěných pohledávek použita k uspokojení pohledávek dle rozvrhového usnesení.

Rozhodnou skutečností pro nařízení likvidace pozůstalosti je její předlužení, tj. pasiva jsou vyšší než aktiva. Obvykle tedy výtěžek zpeněžení majetku likvidační podstaty nebude stačit ani k plnému uspokojení všech pohledávek zůstavitelových věřitelů. Výjimečně však může nastat situace (např. vysoký výtěžek zpeněžení při dražbě nemovité věci náležející do majetku likvidační podstaty; úspěšné popření pohledávky, jenž tvořila značnou část pasiv likvidační podstaty), že veškeré pohledávky věřitelů budou plně uspokojeny a zůstane majetkový přebytek - aktiva budou vyšší než pasiva. V tomto případě soudní komisař rozhodne o vydání⁹⁷ majetkového přebytku těm osobám, kterým svědčilo dědické právo po zůstaviteli v době nařízení likvidace pozůstalosti, a to podle jejich dědických podílů, popřípadě státu, jde-li o odúmrtě. Na tyto osoby nepřecházejí pasiva pozůstalosti a ani nejsou povinny jinak hradit pasiva pozůstalosti.

4.9. Skončení řízení při likvidaci pozůstalosti

Rozvrhovým usnesením, kterým soud rozhodne o rozdělení celého nebo zbývajícího výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty nebo kterým bylo rozhodnuto o vydání likvidačního přebytku, se řízení při likvidaci majetku v prvním stupni končí (§ 276 odst. 1 ZZŘS).

O tom, kdo a v jaké výši platí odměnu notáře a jeho hotové výdaje, popřípadě též náhradu za daň z přidané hodnoty, rozhodne soud i bez návrhu v usnesení, kterým se řízení v prvním stupni končí (§ 108 odst. 2 ZZŘS, dosud § 151a OSŘ).⁹⁸

⁹⁷ Doposud byl majetkový přebytek projednáván jako dědictví (§ 175v odst. 4 OSŘ poslední věta).

⁹⁸ Odměnu notáře a jeho hotové výdaje dosud hradil soud dle ustanovení § 140 odst. 3 OSŘ. Nepoužívalo se ustanovení § 93 odst. 2 JŘOKS, které odměnu notáře a jeho výdaje řadilo do I. skupiny pohledávek uspokojovaných při rozvrhu výtěžku dle ustanovení § 175v odst. 2 OSŘ. Do této skupiny patřily např. náklady na vyhotovení znaleckého posudku, náklady na provedení dražby, tj. odměna dražebníka či soudního exekutora, aj.

V této souvislosti doznala změn i vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory České republiky (notářský tarif), která v ustanovení § 12 odst. 5 stanoví, že při nařízené likvidaci pozůstalosti je základem odměny notáře jako soudního komisaře výtěžek zpeněžení majetku tvořícího likvidační podstatu. Je tedy stanoven základ odměny odlišný od základu pro výpočet odměny, nebyla-li nařízena likvidace pozůstalosti.

Nově je v ustanovení § 109 ZZŘS stanoveno, že odměna notáře, jeho náhrada hotových výdajů a náhrada za daň z přidané hodnoty jsou hrazeny z majetku likvidační podstaty podle rozhodnutí, kterým se řízení při likvidaci pozůstalosti v prvním stupni končí, tj. v rozvrhovém usnesení (§ 273 odst. 3 ZZŘS). Avšak uspokojení pohledávek podle rozvrhového usnesení předchází uspokojení pohledávek zajištěných a i v rámci rozvrhového usnesení je pohledávka odměny a náhrady nákladů notáře za úkony, které v řízení o pozůstalosti provedl jako soudní komisař, zařazena až na čtvrté místo [§ 273 odst. 1 písm. d) ZZŘS]. Může se tedy stát, že uspokojení této notářovy pohledávky nebude možné, a to ani z části. Proto je v ustanovení § 109 ZZŘS dále stanoveno, že stát ručí za uspokojení práva notáře na odměnu a náhrady.

Konečné usnesení bude též v souladu s ustanovením § 128 ZZŘS obsahovat výrok, kterým nebude žádnému z účastníků přiznána náhrada nákladů řízení.

Dnem právní moci rozvrhového usnesení, kterým bylo rozhodnuto o rozdělení celého nebo zbývajícího výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty nebo kterým bylo rozhodnuto o vydání likvidačního přebytku, je řízení o pozůstalosti skončeno.⁹⁹ Tímto dnem také zanikají pohledávky, jimž odpovídá pasivum pozůstalosti, a to v takovém rozsahu, v jakém nebyly uspokojeny z výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty. Totéž platí i tehdy, jestliže věřitel svoji pohledávku nepřihlásil (§ 277 ZZŘS).

4.10. Další najevo vyšlý majetek likvidační podstaty

Vyjde-li po právní moci rozvrhového usnesení, jímž bylo řízení o pozůstalosti skončeno, najevo další majetek patřící do likvidační podstaty a nebyly-li při likvidaci pozůstalosti plně uspokojeny všechny uhrazované pohledávky, soud nařídí, aby o něm bylo pokračováno v likvidaci pozůstalosti. Soudní komisař postupuje přiměřeně tak, jak bylo uvedeno výše.

Z výtěžku zpeněžení nově najevo vyšlého majetku likvidační podstaty lze uspokojit jen ty věřitele, jejichž pohledávky byly zjištěny v původním řízení (§ 269

Dále jsou odlišně stanoveny procentuelní koeficienty, jimiž je základ dále modifikován - při likvidaci pozůstalosti - § 13a. Do 31. prosince 2013 mohl notář v souladu s ustanovením § 14 odst. 1 odměnu pouze přiměřeně zvýšit.

⁹⁹ Řízení o pozůstalosti může být též skončeno dnem nabytí právní moci usnesení o zastavení likvidace pozůstalosti v případě, že se po nařízení likvidace pozůstalosti ukáže, že zůstavitel žije (§ 280 ZZŘS). Tím však nejsou dotčeny účinky právních úkonů, které byly dosud při likvidaci pozůstalosti učiněny.

ZZŘS). K zániku pohledávek dle ustanovení § 277 ZZŘS (dosud § 175v odst. 4 OSŘ) se nepřihlíží.

Nastane-li stejná situace, avšak všechny uhrazované pohledávky byly již plně uspokojeny, soud rozhodne, že nově objevení se majetek nabývají do vlastnictví ty osoby, kterým svědčilo dědické právo po zůstaviteli v době nařízení likvidace pozůstalosti, a to podle svých dědických podílů.¹⁰⁰ Není-li tu žádný dědic, který by dědil ani podle dědické smlouvy nebo závěti, ani podle zákonné dědické posloupnosti, nabude nově najevo vyšlý majetek stát. Ti, kteří takto nabyli vlastnictví k majetku patřícímu do likvidační podstaty, nejsou povinni hradit pasiva pozůstalosti.

¹⁰⁰ Dle ustanovení § 175v odst. 4 OSŘ musel soud případný majetkový přebytek projednat jako dědictví.

5. Závěr

Cílem této práce bylo seznámit čtenáře s občanskoprávně procesním institutem likvidace pozůstalosti, uvést jej do problematiky právní úpravy, nastínit mu, jaké kroky musí notář učinit, aby mohl v pozůstalostním řízení konečně rozhodnout, a poukázat na možné nedostatky, nejasnosti či rozpory, které byly dosud v právním řádu k nalezení, a s nimiž se musí notáři při své činnosti vypořádat.

Stěžejní pasáž práce, její část čtvrtá, popisuje průběh pozůstalostního řízení od samého počátku, od tzv. „nápadu“ dědické věci, přes jednotlivé dílčí kroky (vypořádání společného jmění manželů, sestavení soupisu aktiv a pasiv pozůstalosti, stanovení předlužení, nařízení likvidace, jednotlivé varianty zpeněžení majetku likvidační podstaty, přihlašování a přezkum pohledávek) až po vydání rozvrhového usnesení, jímž se likvidace pozůstalosti končí.

Likvidaci pozůstalosti nebyla dosud věnována pozornost, kterou by si zasloužila. Přestože jde o komplikovaný, značně časově i finančně náročný procesní postup, jenž je nutné aplikovat čím dál častěji, byla až do konce roku 2013 právní úprava tohoto institutu nedostatečná, neposkytovala notářům pevný podklad pro výkon jejich činnosti. Na zasedání prezidia Notářské komory ČR konaném dne 15. a 16. března 2010 byly vyhodnoceny statistické výkazy výkonnosti notářů za období let 2005 až 2009, přičemž bylo zjištěno, že v dědické agendě je nápad věcí v jednotlivých letech prakticky stejný. Věci starší 1 roku, 3 let a 5 let, tj. věci stále pravomocně neskončené, tzv. nedodělky, se co do počtu mění nepatrně, stejně tak i nápad a počet nevyřízených spisů. Evidenční listy za 1. pololetí roku 2014 byly vyhodnoceny na zasedání prezidia Notářské komory v Praze konaném dne 5. září 2014 a bylo shledáno, že v porovnání s 1. pololetím roku 2013 došlo ke zvýšení nedodělků o 10 %. Není překvapením, že častým důvodem průtahů v pozůstalostních řízeních je právě likvidace pozůstalosti, a to konkrétně v 38,5 % případů. Závěrem bylo konstatováno, že „diametrálně narostl počet dědických řízení, ve kterých probíhá likvidace dědictví, včetně složitého zpeněžení majetku náležejícího do dědictví.“ O aktuálnosti tohoto „problému“ nemůže být pochyb. Navýšení počtu nařízených likvidací za posledních necelých deset let je více než patrné.

S ohledem na globalizaci finančních trhů, rozvinutý sektor obchodu a služeb, širokou nabídku a poptávku peněžních prostředků a potřebu lidí kumulovat majetek lze očekávat, že situací, kdy konkrétní člověk neustojí neustálý tlak, aby dostal svým

závazkům, aby včas splácel zápůjčky, úvěry, leasingy, hypotéky, aj., bude pomalu ale jistě přibývat. A to, jestli se nadměrné zadlužení těchto fyzických osob bude řešit některým ze způsobů uvedených v insolvenčním zákoně nebo, v nejzazší variantě, až v rámci likvidace pozůstalosti, zůstává otázkou.

Není-li možné předpokládat úbytek předlužených zůstavitelů a tudíž i snížení počtu nařízených likvidací, lze tedy jen doufat, že podrobnější právní úprava institutu likvidace pozůstalosti obsažená v zákoně o zvláštních řízeních soudních přinese změnu nepříznivého trendu v nárůstu nedodělků zapříčiněných právě nařízením likvidace pozůstalosti. Ať už sama přehlednější úprava bude pro notáře lepším odrazovým můstkem, nebo budou notáři více využívat služeb insolvenčních správců v postavení správců likvidačních, či snad pomůže větší ingerence pozůstalostního soudu při zpeněžování majetku nebo samo umožnění zpeněžení majetku likvidační podstaty některému ze zajištěných věřitelů, ...

Zda-li již některý z notářů téměř po roce účinnosti nové právní úpravy nařídil likvidaci pozůstalosti „po novu“, není vyloučeno. Na zjištění, zda se nová právní úprava likvidace pozůstalosti v praxi v širším měřítku osvědčí, si budeme muset ještě chvíli počkat, neboť likvidace v současné době probíhající byly zpravidla nařízeny v řízeních po zůstavitelích zemřelých ještě za účinnosti staré právní úpravy.

Seznam použitých zkratek

EŘ	zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
JŘOKS	vyhláška Ministerstva spravedlnosti ČR č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
VD	zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů
ZZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Seznam použité literatury a pramenů

Knižní publikace

- [1] BÍLEK, Petr; FIALA, Roman; JINDŘICH, Miloslav aj. *Notářský řád a řízení o dědictví : Komentář*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010. 1120 s. ISBN 978-80-7400-181-9
- [2] BÍLEK, Petr; ŠEŠINA, Martin. *Dědické právo v předpisech let 1925-2001 : Zákony s poznámkami*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2001. 507 s. ISBN 80-7179-590-9
- [3] BUREŠ, Jaroslav; DRÁPAL, Ljubomír; KRČMÁŘ, Zdeněk aj. *Občanský soudní řád : Komentář. II. díl*. 7. vyd. Praha : C. H. Beck, 2006. 1043-2088 s. ISBN 80-7179-378-7
- [4] FIALA, Josef aj. *Lexikon : Občanské právo*. 2. rozš. vyd. Ostrava : Sagit, 2001. 512 s. ISBN 80-7208-237-X
- [5] HENDRYCH, Dušan; BĚLINA, Miroslav; FIALA, Josef aj. *Právní slovník*. 3. podst. rozš. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. 1459 s. ISBN 978-80-7400-059-1
- [6] KASÍKOVÁ, Martina aj. *Exekuční řád : Komentář*. 3. vyd. Praha : C. H. Beck, 2013. 939 s. ISBN 978-80-7400-476-6
- [7] MADAR, Zdeněk aj. *Slovník českého práva 1. díl*. 3. rozš. a podst. přepr. vyd. Praha : LINDE Praha, a.s. - Právnícké a ekonomické nakladatelství, 2002. 983 s. ISBN 80-7201-377-7
- [8] MIKEŠ, Jiří. *Dědictví a právo : právní poradce pro každého*. 1. vydání. Praha : nakladatelské družstvo Informatorium, 1993. 166 s. ISBN 80-85427-10-9
- [9] MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi*. 1. vydání. Praha : Nakladatelství Leges, s. r. o., 2011. 432 s. ISBN 978-80-87212-79-0
- [10] MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo : Praktická příručka*. 3. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2007. 351 s. ISBN 978-80-7201-674-7
- [11] PRUDILOVÁ, Miloslava. *Veřejné dražby a exekuce*. 1. vyd. Praha : Linde Praha a.s., 2001. 449 s. ISBN 80-7201-288-6
- [12] SCHELLEOVÁ, Ilona. *Dědictví a dědické právo*. 1. vyd. Brno : Computer Press, a.s., 2007. 228 s. ISBN 978-80-251-1659-3

- [13] ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; POHL, Tomáš aj. *Občanské právo hmotné I.* 5. jubilejní aktualizované vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009. 459 s. ISBN 978-80-7357-466-6
- [14] VESELÝ, Jan; RAKOVSKÝ, Adam; MIKŠOVSKÝ, Petr aj. *Zákon o veřejných dražbách : Komentář.* 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2001. 757 s. ISBN 80-7179-348-5

Časopisecké články

- [1] FILIPOVÁ, Jana. K problematice účastníků řízení při likvidaci dědictví. *Ad Notam.* 2009, roč. 15, č. 6, s. 207-211. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2009_6.pdf>
- [2] HOJDNOVÁ, Irena. Výpočty dědických podílů při dělení ze zákona. Vypořádání SJM v dědickém řízení. *Ad Notam.* 2008, roč. 14, č. 5, s. 170 - 174. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2008_5.pdf>
- [3] HOLÍK, Luboš; MARCEL, Josef. Právní institut zastavení dědického řízení dle § 175h občanské soudního řádu. *Ad Notam.* 2010, roč. 16, č. 2, s. 8-15. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2010_2.pdf>
- [4] KASÍKOVÁ, Martina. Jak skutečně zpeněžit majetek při likvidaci dědictví? *Ad Notam.* 2011, roč. 17, č. 4, s. 15-20. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2011_4.pdf>
- [5] KASÍKOVÁ, Martina. Jak skutečně zpeněžit majetek při likvidaci dědictví? II. *Ad Notam.* 2011, roč. 17, č. 5, s. 9-20. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2011_5.pdf>
- [6] KASÍKOVÁ, Martina. Jak skutečně zpeněžit majetek při likvidaci dědictví? III. *Ad Notam.* 2011, roč. 17, č. 6, s. 3-13. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2011_6.pdf>
- [7] KASÍKOVÁ, Martina. Odlišný názor na zpeněžení majetku zůstavitele při likvidaci dědictví mimo dražbu. *Ad Notam.* 2011, roč. 17, č. 6, s. 40. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2011_6.pdf>
- [8] MUZIKÁŘ, Ladislav. Likvidace dědictví. *Ad Notam.* 2010, roč. 16, č. 4, s. 8-16. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2010_4.pdf>

- [9] RYŠÁNEK, Zdeněk. Likvidace dědictví. *Ad Notam*. 2009, roč. 15, č. 2, s. 45-49. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2009_2.pdf>
- [10] SVOBODA, Jan. K postupu soudního komisaře při likvidaci dědictví prodejem ve veřejné dražbě. *Ad Notam*. 2011, roč. 17, č. 2, s. 17-19. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2011_2.pdf>
- [11] ŠEDIVÝ, Petr. Zpeněžení majetku zůstavitele v likvidaci dědictví mimo dražbu. *Ad Notam*. 2011, roč. 17, č. 5, s. 22-25. Dostupný také z WWW: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2011_5.pdf>

Právní předpisy

- [1] Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- [2] Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- [3] Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- [4] Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů
- [5] Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů
- [6] Vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů
- [7] Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- [8] Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů
- [9] Zákon č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony (zákon o vlastnictví bytů), ve znění pozdějších předpisů
- [10] Zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku), ve znění pozdějších předpisů
- [11] Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů
- [12] Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů
- [13] Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

- [14] Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory České republiky (notářský tarif), ve znění pozdějších předpisů
- [15] Zákon č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, ve znění pozdějších předpisů
- [16] Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
- [17] Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů
- [18] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- [19] Zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon)
- [20] Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
- [21] Zákon č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- [22] Vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj č. 18/2014 Sb., o stanovení podmínek postupu při elektronické dražbě
- [23] Předpis o Evidenci právních jednání pro případ smrti přijatý sněmem Notářské komory České republiky podle § 37 odst. 3 písm. q) zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, k němuž udělilo souhlas Ministerstvo spravedlnosti České republiky podle § 37 odst. 4 tohoto zákona
- [24] Předpis o Evidenci listin o manželském majetkovém režimu přijatý sněmem Notářské komory České republiky podle § 37 odst. 3 písm. r) zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, k němuž udělilo souhlas Ministerstvo spravedlnosti České republiky podle § 37 odst. 4 tohoto zákona

Judikatura

- [1] Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 28. května 2002, sp. zn. II. ÚS 332/2000
- [2] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. června 1970, sp. zn. 2 Cz 6/70, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod sbírkovým číslem Rc 32/1971

- [3] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. května 2001, sp. zn. 21 Cdo 2143/2000, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod sbírkovým číslem Rc 13/2003
- [4] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. ledna 2004, sp. zn. 22 Cdo 1229/2003
- [5] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. srpna 2013, sp. zn. 21 Cdo 2059/2012
- [6] Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27. října 1993, sp. zn. 1 Cdo 31/92, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí pod č. Rc 64/1995
- [7] Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 13. listopadu 2003, sp. zn. 9 Co 526/2003
- [8] Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29. dubna 2004, sp. zn. 29 Co 149/2004
- [9] Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. února 2006, sp. zn. 26 Co 624/2005
- [10] Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 18. dubna 2008, sp. zn. 24 Co 547/2007

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá jedním z institutů občanského práva procesního, kterým je likvidace dědictví, nově označeným jako likvidace pozůstalosti. Jejím cílem je rámcově postihnout procesní postup při likvidaci pozůstalosti, a to od zahájení pozůstalostního řízení až po vydání konečného rozhodnutí ve věci.

Práce je rozčleněna do pěti částí. Úvodní část vysvětluje terminologický posun od likvidace dědictví k likvidaci pozůstalosti, seznamuje čtenáře se změnami v právní úpravě na přelomu roku 2013 a roku 2014 a nastiňuje mu v čem tkví odlišnost likvidace pozůstalosti od „standardního“ projednání pozůstalosti.

Část druhá se snaží o vymezení pojmu likvidace pozůstalosti. Dochází k němu pomocí smyslu a účelu právní úpravy tohoto institutu a rovněž konstatuje, že legální definice není nikde obsažena.

Stručné podchycení vývoje právní úpravy likvidace pozůstalosti od konce 19. století přes úpravu století dvacátého v Československé a České republice je obsaženo v části třetí této práce. Lze si povšimnout, že právní předpisy vždy s možností likvidace pozůstalosti počítaly, a to i přes nižší frekvenci výskytu těchto případů v praxi.

Stěžejní část čtvrtá této práce postihuje jednotlivé fáze pozůstalostního řízení, jež vyústí v likvidaci pozůstalosti, přičemž na určitých místech poukazuje na úpravu účinnou do 31. prosince 2013. Stanovuje předpoklady pro její nařízení, vymezuje účastníky řízení, dále se zabývá postupem při zjišťování majetku a dluhů zůstavitele, tj. aktiv a pasiv pozůstalosti, resp. posléze aktiv a pasiv majetku likvidační podstaty, na což navazuje kapitola o jednotlivých druzích zpeněžení majetku tvořícího likvidační podstatu, přičemž celá část je završena rozvržením výtěžku zpeněžení mezi zůstavitelovy věřitele a zaplacením odměny notáře.

Celá práce je zakončena poslední částí pátou, jež poukazuje na aktuálnost této problematiky a nárůst případů likvidace pozůstalosti v praxi. Na podporu tvrzení zde uvedených jsou konstatovány výsledky hodnocení, jež provedla Notářská komora České republiky v březnu roku 2010 a Notářská komora v Praze v září roku 2014.

Abstract

This thesis deals with one of the civil procedure institutes, liquidation of probate estate due to excessive debts, also known as liquidation of heritage that is newly designated as liquidation of inheritance. The thesis aims to comprehensively cover the liquidation-of-inheritance-procedure, from the opening of inheritance proceedings till the issuance of the decision resolving the case.

The thesis is divided into five sections. Introductory section explains the terminological shift from the concept of liquidation of heritage to the concept of liquidation of inheritance, it acquaints the reader with the legislation changes that took place at the turn of 2013 and 2014 and it outlines the differences between liquidation-of-inheritance-procedure and the standard inheritance proceedings.

The second section of the thesis seeks to define the concept of liquidation of inheritance. The definition is being found within the sense and purpose of the legislation of this institute and it is also stated that the legal definition of this institute has not been legally established.

In the third section of the thesis, there is a concise summary of development of the liquidation-of-inheritance-legislation in Czechoslovakia and the Czech Republic since the late 19th century to the twentieth century. It may be noted, despite a lower incidence of such cases in practice, that the legislation has always allowed for the possibility of liquidation of inheritance.

Mainstay of the thesis, its section four, covers the individual stages of inheritance proceedings that lead to the liquidation of inheritance, while at certain points the legislation that ceased to have effect on 31 December 2013 is being referred to. The fourth section analyzes prerequisites and participants of the liquidation-of-inheritance-procedure, procedure of detection the assets and debts of the deceased, that is assets and liabilities of the inheritance estate, that is further followed by the chapter on the individual types of realization of the inheritance assets. The fourth section is completed by realization-proceeds-layout among the creditors of the deceased and by notary remuneration payment.

The thesis is finished off by the fifth section that points to the topicality of the liquidation of inheritance issue and to the increase of such cases in practice. To support the statements made herein there are stated evaluation results made by the Chamber

of Notaries of the Czech Republic in March 2010 and Notarial Chamber in Prague in September 2014.

Název práce v anglickém jazyce:

Liquidation of probate estate due to excessive debts

Klíčová slova:

- likvidace
- dědictví
- dluhy

Key words:

- liquidation
- inheritance
- debts